

„POATE UN OM SĂ SE NASCĂ DIN NOU
ATUNCI CÂND ESTE DEJA BĂTRÂN?”

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2010

**„POATE UN OM SĂ SE NASCĂ DIN NOU
ATUNCI CÂND ESTE DEJA BĂTRÂN?”**

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

RIMINI 2010

© 2010 Fraternità di Comunione e Liberazione

Traducere din limba italiană realizată de: Ruxandra Tîrean și Cristian Șoimușan

Copertă: Jacob Jordaens, *Cristos și Nicodim*, Muzeul de Artă, Tournai (Fotografie Scala, Florența).

Vatican, 20 aprilie 2010

Distinse

Don Julián Carrón

Președinte al Fraternității Comunione e Liberazione

Cu ocazia Exercițiilor Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione cu titlul „Poate un om să se nască din nou atunci când este deja bătrân?”, Preasfântul Părinte le adresează tuturor participanților un gând plin de afecțiune, urându-le în același timp ca această întâlnire să trezească o fidelitate reînnoită în Cristos, izvor unic de speranță pentru o înfocată mărturie evanghelică, invocă revărsarea din plin a harurilor cerești și vă trimite Dumneavoastră, responsabililor Fraternității și tuturor celor prezenți, o binecuvântare apostolică specială.

Cardinal Tarcisio Bertone, *Secretar de Stat al Sanctității Sale*

Vineri seara, 23 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, Simfonia nr. 8 în Si minor, D 759, „Neterminată”

Carlos Kleiber – Filarmonica din Viena

Colecția „Spirto Gentil” nr. 2, Deutsche Grammophon

■ INTRODUCERE

Julián Carrón

Cu toții am ajuns aici fiind îndemnați, mai mult sau mai puțin conștient, de o dorință, de o așteptare, de nevoia urgentă ca ceva să se întâmple în viața noastră, ceva care s-o reînnoiască, care s-o facă să repornească dacă s-a oprit, ceva care să învingă acel scepticism ce se strecoară încet încet în noi și ne paralizează, ceva care să introducă un moment de respiro și astfel să ne elibereze de sufocarea circumstanțelor.

Noi știm foarte bine că unicul care a introdus această noutate în istorie este Cristos. Cu toții venim aici fiind mișcați de acea speranță pe care într-o zi El a trezit-o în noi, în tine, în mine, mișcați de acea tresăltare de care ne-am simțit scuturați și pe care o simțim înăuntrul nostru de când ni s-a întâmplat acest lucru. Cât de multe părți ale propriei noastre persoane, ale propriei noastre vieți așteaptă să fie schimbate de El!

De aceea, să invocăm Spiritul Sfânt astfel încât Cristos să pătrundă tot mai adânc în fiecare fibră a ființei noastre, să ne facă să participăm tot mai mult la acea emoție profundă a Ființei, pe care Misterul – „Izvorul ființei este în Tine” – a binevoit să ne-o împărtășească.

Discendi Santo Spirito

Încep prin a vă citi telegrama pe care ne-a trimis-o Sfântul Părinte: „Cu ocazia Exercițiilor Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione cu titlul «Poate un om să se nască din nou atunci când este deja bătrân?», Preasfântul Părinte le adresează tuturor participanților un gând plin de afecțiune, urându-le în același timp ca această întâlnire să trezească o fidelitate reînnoită în Cristos, izvor unic de speranță pentru o înfocată mărturie evanghelică, invocă revărsarea din plin a harurilor cerești și vă trimite dumneavoastră, responsabililor Fraternității și tuturor celor prezenți, o binecuvântare apostolică specială. Cardinal Tarcisio Bertone, Secretar de Stat al Sfinției Sale”.

Vă salut pe fiecare dintre voi și pe toți prietenii care sunt în legătură directă cu noi din multe țări.

Cristos a înviat! Aceasta e vestea pe care Biserica ne-o adresează, de secole, fără să obosească. Acesta e evenimentul care stăpânește istoria, un eveniment pe care nicio greșeală de-a noastră sau a fraților noștri nu-l poate elimina și pe care tot răul posibil nu-l poate șterge. Acest fapt este motivul speranței noastre; așadar acest fapt este cel care trebuie să domine în noi din prima clipă a acestor zile: prezența Sa înviată. Acum, o privire asupra vieții noastre, asupra conștiinței de sine, asupra realității și a lumii nu ar fi potrivită cu toți factorii realității, dacă nu ar porni de la această recunoaștere; ar fi o minciună, pentru că ar lipsi factorul decisiv al întregii istorii. Nu există noutate mai mare, nu a existat niciodată o noutate mai mare decât faptul că Cristos a înviat. De aceea, în măsura în care ne lăsăm pătrunși total de această Prezență vie, noi ne lăsăm dominați de acest adevăr – care este un fapt, nu o idee creată de noi, ci un eveniment care a avut loc în istorie – vedem cum se schimbă conștiința pe care o avem despre noi înșine.

Ne-am adunat aici, în aceste zile, pentru a le trăi sub tensiunea acestei emoții profunde, sub valul atât de plin de această emoție: Cristos a murit și a înviat pentru noi. Vă rog să Îi lăsați spațiu, să Îi faceți loc, adică să ne lăsăm duși de acest eveniment; să nu permitem să rămână în noi doar niște cuvinte. S-a întâmplat: câtă lumină, ce răsufare, ce speranță aduce în viața noastră acest fapt! Este semnul cel mai evident și mai puternic al duioșiei Misterului pentru fiecare dintre noi, al acestei carități nemărginite a lui Dumnezeu pentru nimicnicia noastră (inclusiv pentru trădarea noastră).

Prezența Sa victorioasă în mijlocul nostru este cea care ne îndeamnă să ne continuăm parcursul ca să încercăm să depășim tot mai mult ruptura dintre a ști și a crede, astfel încât acest fapt recunoscut de credință să fie ceea ce determină viața mai mult decât orice altceva. Însă dacă acest fapt ar rămâne doar la un nivel de pioșenie sau devoțiune, ar fi ca și cum n-ar fi fost, ca și cum nu ar deține toată densitatea unei realități pentru a putea schimba viața, pentru a putea marca viața noastră; și atunci am fi determinați de tot restul, care ne târăște, care ne face să fim confuzi, ne descurajează, nu ne lasă să respirăm, să vedem, să ne convingem personal de noutatea pe care Cristos înviat a adus-o și o aduce în viața noastră.

Am pornit în urmă cu doi ani de la credință, care are ca origine – vă amintiți cu toții – „un punct de pornire ce se află în afara noastră”¹: întâlnirea

¹ „Aceasta este victoria care învinge asupra lumii: credința noastră”, Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione, supliment *Tracce-Litterae Communionis*, nr. 6, iunie 2008, p. 13.

neașteptată cu o Prezență excepțională. Credința este recunoașterea acestei Prezențe excepționale, care astăzi este prezentă cu trupul prin martori, prin poporul creștin, prin Biserică, lucru ce ar fi imposibil dacă El nu l-ar genera în mod constant. Însă anul trecut² am înțeles că, în pofida tuturor faptelor excepționale pe care le-am văzut, în pofida atâtor martori pe care-i avem în fața noastră, adesea, imediat după o clipă ni se pare că totul dispăre; și am spus că rațiunea pentru care se întâmplă astfel este acea ruptură dintre a ști și a crede, ruptură ce se manifestă în reducerea credinței la o proiecție sau la un sentiment, la o etică sau la o formă de religiozitate străină și opusă cunoașterii. Aici este reducția: credința nu mai e concepută și trăită ca un parcurs de cunoaștere a unei realități prezente, și asta ne face slabi și confuzi ca toți ceilalți. O credință care nu este cunoaștere, care nu este recunoaștere a unei Prezențe reale, nu e folositoare vieții, nu poate fi baza speranței, nu schimbă conștiința de sine pe care o avem, nu aduce o împlinire în fiecare circumstanță. Și identificasem aspectul cel mai important al dificultății în lipsa umanității: „Ceea ce lipsește astăzi între noi nu este Prezența (suntem înconjurați de semne, de martori!); lipsește umanul. Dacă umanitatea nu este pusă în joc, drumul cunoașterii se oprește. Prieteni, nu lipsește Prezența, lipsește parcursul”³, parcursul introdus de curiozitatea în fața acestei Prezențe, cu care vrem să pătrundem tot mai adânc într-o cunoaștere profundă.

După un an avem semne care ne arată în mod evident că ruptura dintre a ști și a crede nu a fost încă depășită.

Primul semn este că nu se înțelege legătura dintre evenimentul creștin și uman: în continuare sunt percepute ca fiind extrinseci unul altuia. Cu câteva luni în urmă, în fața insistențelor mele legate de munca ce trebuie făcută, asupra experienței, cineva îmi spusese că la început mișcarea o impresionase ca întâlnire cu ceva obiectiv în afara ei, drept pentru care nu înțelegea de ce eu insistam atât de mult în acel moment asupra muncii. Atunci a trebuit să îi reamintesc de unde porniserăm: de la întâlnirea neașteptată cu o prezență; după care totul dispărea. Dacă această dificultate persistă, înseamnă că n-am înțeles raportul care există între evenimentul creștin și punerea în mișcare a eului, nu se înțelege că semnul care arată că am avut o întâlnire este că mă pun la treabă, pentru că umanul meu este rețezit. Munca e semnul cel mai evident că creștinismul este un eveniment, adică arată că în mine se întâmplă ceva ce mă trezește.

² Se face trimitere la Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione, cu titlul „Din credință se naște metoda”, Rimini, 24-26 aprilie 2009.

³ „Din credință se naște metoda”, Exercițiile Fraternității Comunione e Liberazione, trad. rom. de Câmpan, V., Costruț, M., Radu, M., Șoimușan, C., Tirean, R., 2009, p. 21.

Al doilea semn că nu se înțelege este că evenimentul creștin nu dă naștere unei mentalități noi. Mi s-a întâmplat azi-vară să-i aud pe unii prieteni de-ai noștri, în străinătate, spunând că în fața anumitor fapte se vede că mentalitatea de origine este mai determinantă, mai puternică decât mentalitatea care se naște din întâlnire: în fața evenimentelor vieții și a lumii, reacția multora dintre noi este mai mult în consonanță cu mentalitatea tuturor decât cu mentalitatea pe care o exprimă carisma mișcării. Având posibilitatea să vizitez multe comunități din lume anul acesta, am văzut acest lucru peste tot.

E ca și cum am vedea în noi efectele a ceea ce Charles Péguy descrie într-un mod atât de sugestiv: „Pentru prima oară, pentru prima oară după Isus, am văzut în fața ochilor noștri, vedem cu ochii noștri cum se naște o lume nouă, nu doar un oraș; se formează o societate nouă, nu doar un oraș; societatea modernă, lumea modernă; o lume, vedem cum se alcătuiește o societate, sau cel puțin vedem cum se asamblează, (cum se naște și) cum crește, după Isus, fără Isus. Și ceea ce este cel mai cutremurător, prietene, și nu trebuie să negăm, e faptul că au reușit. [...] Și e ceea ce vă pune într-o situație tragică, unică. Voi sunteți primii. Voi sunteți primii oameni moderni.”⁴ După Isus, fără Isus. Nu este vorba doar de o îndepărtare progresivă de o practică religioasă; semnul prin excelență al marginalizării lui Cristos din viață este o mortificare a dimensiunilor proprii umanului, o concepție redusă a propriei umanități, a imaginii de sine, o folosire redusă a rațiunii, a afecțiunii, a libertății, o cenzură a importanței dorinței. Giussani, în urmă cu mulți ani a folosit metafora exploziei nucleare de la Cernobil, care ar fi produs această alterare în sufletul oamenilor: „Organismul, din punct de vedere al structurii sale, este la fel ca înainte, dar din punct de vedere al dinamicii sale, nu mai este același. E ca un plagiat fiziologic”.⁵

De aceea mă întrebam: este oare în stare creștinismul să atingă miezul dur al mentalității noastre sau reușește doar să adauge un plus ornamental, pios, moralist, organizatoric, la un eu care este deja complet constituit, refractar la orice intervenție exterioară? De aceea, anul acesta, de multe ori mi-am adus aminte de dialogul dintre Isus și Nicodim, de unde s-a născut și titlul exercițiilor noastre: „Era între farisei un om numit Nicodim, un conducător al iudeilor. Acesta a venit la el, noaptea, și I-a zis: «Rabbi, știm că ai venit de la Dumnezeu ca învățător, căci nimeni nu poate să facă semnele pe care le faci, dacă Dumnezeu nu este cu el». Isus i-a răspuns și

⁴ Ch. Péguy, „Veronica. Dialogo della storia coll'anima carnale”, în *Lui è qui*, BUR, Milano 1997, p. 126.

⁵ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986 – 1987)*, BUR, Milano 2010, p. 181.

i-a zis: «Adevăr, adevăr îți spun, dacă cineva nu se naște din nou, nu poate să vadă împărăția lui Dumnezeu». Nicodim i-a zis: «Cum poate să se nască un om când este bătrân? Oare poate să intre din nou în sânul mamei sale și să se nască?»⁶ În situația noastră oare e posibilă creatura nouă, ceva cu adevărat nou? După părerea mea, aceasta e provocarea cea mai mare pe care creștinismul o are de înfruntat acum: să vadă dacă – prin felul în care în mod convingător a ajuns la noi: adică prin mișcare – este în stare să străpungă carapacea felului în care fiecare dintre noi trăiește realitatea sau este condamnat să rămână ceva străin, în fond o simplă anexă. Dacă nu există o schimbare în felul de a percepe, de a judeca realitatea, înseamnă că rădăcina eului nu a fost atinsă de nicio noutate, că evenimentul creștin a rămas în afara eului. Și pentru noi credința poate fi ceva printre celelalte lucruri, ceva lipit, juxtapus, care viețuiește alături de modul de a vedea și de a simți al tuturor. Cu ani în urmă don Giussani – puteți să citiți asta în cartea cu întâlnirile de *équipe* ale Clu, carte pe care de-abia am publicat-o – spunea: „Toată discuția despre poziția noastră de credință poate fi redirecționată exact la prăbușirea aceste juxtapunerii, deoarece Cristos, evenimentul creștin [...] atinge și pătrunde toate lucrurile”.⁷ Dacă nu dărmăm această poziție, nu vom putea percepe legătura credinței cu exigențele vieții.

Fiecare dintre noi poate să judece singur ce muncă a făcut anul acesta, și să verifice în ce măsură această noutate a pătruns în rădăcina propriului eu. Ce noutate a adus? Nu sunt gândurile noastre, nu e o problemă de păreri, de interpretări: dacă Cristos a intrat ca noutate în esența eului nostru și determină totul într-un fel nou, asta se vede mai apoi în felul în care trăim realitatea. Eu am văzut multe semne ale acestui lucru anul acesta, în multe comunități de-ale noastre (în același timp, mai este încă mult de lucru, așa cum putem cu toții să recunoaștem în experiența noastră). Toate aceste semne pozitive au un numitor comun: sunt oameni angajați în a urma propunerea ce ne-am făcut-o. Însă mulți încă își pun întrebarea: ce muncă trebuie să facem? Și de multe ori, într-adevăr, fiecare umple cu propria imaginație semnificația cuvântului muncă.

De aceea vrem să continuăm să clarificăm ce înseamnă această lipsă a umanului. Anul acesta a trebuit să țin câteva lecții despre *Sensul religios* novicilor din *Memores Domini*, și cum eram sub influența muncii pe care o facem împreună, m-a impresionat felul în care am recitat unele capitole: nu așa cum le citisem de multe alte ori, cu alte cuvinte ca parte a parcursului către

⁶ In 3, 1-4. [traducerea fragmentelor din Sfânta Scriptură s-a făcut după ediția *Noul Testament*, trad. de pr. Alois Bulai și pr. Anton Budău, ed. Sapienția, Iași 2002, n.tr.]

⁷ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro* (1986 – 1987), op. cit., p. 41.

credință; ci din interiorul credinței. De aceea îmi voi permite să reiau câte-va capitole din *Sensul religios* ca să ne ajutăm să înțelegem cum ne îndrumă don Giussani în drumul pe care-l parcurgem.

Însă înainte de asta, trebuie să privim față-n față obiecția pe care am pomenit-o mai înainte: nouă, evenimentul și munca ni se par a fi în contradicție. Acesta e un exemplu al distanței pe care uneori o percep între intenția de a-l urma pe don Giussani și a-l urma cu adevărat. Uitați ce le spune tuturor celor care pun în opoziție creștinismul și munca: „Isus Cristos nu a venit în lume ca să se substituie muncii omului [am putea să ne oprim deja la această afirmație], libertății omului sau pentru a elimina încercările omului – condiție existențială a libertății –. El a venit în lume pentru a-l rechema pe om la fondul tuturor problemelor, la structura sa fundamentală și la situația sa reală. Într-adevăr, toate problemele pe care omul este chemat prin încercările vieții să le rezolve, se complică în loc să se simplifice, dacă nu sunt salvate anumite valori fundamentale. Isus Cristos a venit pentru a-l rechema pe om la *religiozitatea* adevărată, fără de care orice pretenție de rezolvare este o minciună. Problema cunoașterii sensului lucrurilor (adevărul), problema folosirii lucrurilor (munca), problema unei depline conștientizări (iubirea), problema conviețuirii umane (societatea și politica) sunt lipsite de o dreaptă abordare și de aceea generează o tot mai mare confuzie în istoria individului și a umanității în măsura în care nu se bazează pe religiozitate în tentativa propriei soluții («Cine mă urmează va avea viață veșnică și va primi însutit aici pe pământ»). Nu este sarcina lui Isus să rezolve diversele probleme, ci să recheme omul la poziția în care poate încerca să le rezolve în modul cel mai corect. Această strădanie revine angajamentului fiecărui om, a cărui funcție existențială constă tocmai în această tentativă”⁸.

Și din nou: „Insistența asupra religiozității este prima datorie absolută a educatorului, adică a prietenului, a celui care iubește și vrea să ajute umanul în drumul spre destinul său. Iar umanul este la origine inexistent, el există numai în fiecare individ, în fiecare persoană. O astfel de insistență este întreaga chemare a lui Isus Cristos. Nici nu putem să ne gândim că vom începe să înțelegem creștinismul altfel decât plecând de la originea sa de pasiune pentru fiecare persoană în parte”⁹.

Și dacă nici acum nu e suficient de clar, don Giussani observă că sarcina Bisericii este aceeași: „Biserica, deci, nu are ca sarcină directă furnizarea

⁸ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, trad. rom. de Victoria Câmpan, Ed. Meridiane, București 2002, pp. 129-130.

⁹ *Ibid.*, p. 115.

soluției pentru problemele pe care omul le întâlnește de-a lungul drumului său. Am văzut că funcția pe care ea și-o declară în istorie este educarea omenirii spre sensul religios și am văzut, de asemenea, cum aceasta implică și chemarea către o poziție corectă a omului în fața realității și a problemelor acesteia, poziție corectă care constituie condiția optimă pentru a găsi cele mai adecvate răspunsuri la acele probleme. Tocmai am subliniat, de asemenea, că nu ar putea fi sustrasă din sarcina libertății și creativității omului rezolvarea gamei problemelor umane, ca și cum Biserica ar trebui să le dea o soluție deja confecționată”.¹⁰

De aceea, cel mai bun omagiu pe care i-l putem aduce lui don Giussani la a cincea comemorare a dispariției sale este acela de a urma, nu doar cu intenția, ci în mod real. Așa vom putea vedea, cum după cinci ani de la moartea sa, el continuă să ne fie tată mai mult ca niciodată și, dacă noi suntem într-adevăr dispuși, continuă să ne genereze.

Un gest de atare dimensiuni nu poate sta în picioare fără contribuția sacrificiului fiecăruia dintre noi prin atenția la anunțuri, la tăcere, la indicațiile pe care le primim; acest sacrificiu este modalitatea cererii noastre ca lui Cristos să îi fie milă de nimicnicia noastră, să nu ne lase să cădem în nimic și în aceste zile. E vorba de posibilitatea de a crea o atmosferă de tăcere adecvată pentru ca sămânța pe care o plantăm azi, atunci când ascultăm ceva, să nu cadă pe drum negăsind astfel pământul potrivit pentru a încolți. Fiindcă fără tăcere totul este spulberat de vânt în mai puțin de o secundă. Întotdeauna mă impresionează că tăcerea se naște tocmai din acest eveniment: cuvântul Său mă umple de tăcere. Tăcerea nu e doar un aspect ce ține de ordine, ci este unicul răspuns adecvat în fața evenimentului.

---

¹⁰ L. Giussani, *De ce Biserica*, trad. rom. de Victoria Câmpan, Ed. Nemira, București 2005, pp. 204-205.

SFÂNTA LITURGHIE

PREDICA LUI DON MICHELE BERCHI

În fața provocării lui Isus putem să fim aici în seara asta și zilele astea, cu aceeași poziție a lui Saul, a lui Pavel– „Cine ești, o Doamne?” –: să ne lăsăm scoși din îngâmfwarea noastră, din distragerea noastră sau din cinismul nostru și să permitem ca Cineva să ne ia de mână, ca Saul, și să ne conducă pentru ca ochii noștri să se deschidă către El, El pe care noi toți l-am întâlnit deja în calea noastră; sau putem fi aici cu aceeași poziție a iudeilor, plini de severitate, de asprime.

Tu singur hotărăști cum să stai în fața Domnului care îți spune: „Ție îți este foame de mine, întregii tale vieți îi este foame și sete de mine. Nu te mulțumi, nu te mulțumi nici măcar cu miracolul pe care l-au văzut ochii tăi”. A spus-o celor care Îl văzuseră înmulțind pâinile, și ne-o spune nouă din nou, în seara asta: „Nu te mulțumi nici măcar cu mărăreția acestui gest, cu miracolul care este acest gest. Ție îți este foame de mine, de prezența mea vie. N-a fost de-ajuns părinților tăi mana din deșert, n-a fost de-ajuns înmulțirea pâinilor, părinții voștri au murit”, la fel cum nouă nu ne-ajunge acest gest ca să trăim. „Dacă acest gest nu te aduce la mine – ne spune Domnul în seara asta –, n-are rost”.

Singurul pericol adevărat pentru noi este acela să stăm aici dorind ceva mai prejos de asta, ceva mai puțin decât pe El, încercând să ne mulțumim cu mai puțin decât totul, acel tot ce ești Tu, Doamne, pentru noi, acel tot care este mai mult decât putem noi să ne închipuim, acea imensitate de îndurare față de mine ești Tu, Doamne.

Să îi cerem Sfintei Fecioare să ne ajute să ne schimbăm poziția, dacă trebuie s-o schimbăm, ca să nu ne mulțumim niciodată, mai ales în aceste trei zile, cu ceva mai puțin decât Fiul Său.

Sâmbătă dimineața, 24 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, Sonata în A minor „Arpeggione”, versiune pentru pian, D821

Mstislav Rostropovich, violoncel – Benjamin Britten, pian

„Spirto Gentil” nr. 18, Decca

Don Pino. Isus Cristos nu a venit în lume ca să se substituie muncii omului, libertății omului sau pentru a elimina încercările omului. El a venit în lume pentru a-l rechema pe om la fondul tuturor problemelor, la structura sa fundamentală și la situația sa reală.

Angelus

Laude

■ PRIMA MEDITAȚIE

Julián Carrón

Doar divinul poate „salva” umanul

Avem un scop clar: acela de a depăși ruptura dintre a ști și a crede, pentru a ne putea astfel baza toată viața pe ceva adevărat, real, care să ne permită să trăim totul într-un fel nou. Prin tot ceea ce am spus, pentru a atinge acest scop trebuie să învingem lipsa umanității.

1. Provocarea realului

Ce anume pune în mișcare umanul? „Dacă eu aș deschide pentru prima dată ochii în clipa asta, ieșind din pânțele mele, aș fi stăpânit de uimirea și de încântarea față de lucruri, ca de o «prezență»”.¹¹ Explică don Giussani: „Înainte de toate este clar că uimirea, despre care am vorbit, constituie o *experiență de provocare*. Deschizându-mi ochii spre realitate, am în fața mea ceva ce realizează o provocare de deschidere. Felul în care realul mi se prezintă este o solicitare către altceva [de aceea realitatea trezește

---

¹¹ L. Giussani, *Sensul religios*, trad. rom. de Adrian Popescu și Victoria Câmpan, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 1997, p. 157.

în mine această deschidere, mă educă, nu printr-un discurs, nu printr-o comandă, nu printr-un apel la morală, ci provocându-mă: este contribuția adusă de realitate pentru ca eul meu să se deschidă, deschizându-se încontinuu în fața totalității]. Privirea îndreptată spre realitate nu obține în mine un rezultat cum e acela al unei pelicule fotografice; nu mă «impresionează» cu imaginea sa și gata. Mă impresionează și mă mișcă. Realul mă solicită, spuneam, să caut altceva, dincolo de ceea ce îmi apare imediat. Realitatea cuprinde conștiința noastră de așa manieră încât aceasta pre-simte și percepe altceva¹².¹² Să ne închipuim că eu intru la clasă cu un aparat electronic pe care copiii nu l-au mai văzut niciodată dar când vreau să îl racordez la priză ca să-l pun în funcțiune, îmi dau seama că am uitat cablul în sala profesorală. Ce se va întâmpla dacă ies din clasă ca să merg după cablu? Nu e prea greu de ghicit pentru cei care au predat la viața lor: e clar că toți copiii se vor ridica din bănci și se vor duce la aparat să vadă ce-o fi. Dacă cineva nu se ridică, pentru a arăta că el nu face ca toți ceilalți, va avea nevoie de mai multă energie ca să reziste în fața curiozității decât dacă ar urma solicitarea determinată de prezența aparatului. Spune María Zambrano: „Omul nu se îndreaptă spre realitate pentru a o cunoaște mai bine sau mai rău, decât după ce, și pornind de la momentul în care, a simțit-o ca pe o promisiune, ca o patrie de la care în principiu omul așteaptă totul, în care el crede că poate găsi totul”¹³.

De aceea, „în fața mării, a pământului, a cerului și a tuturor lucrurilor care se mișcă în el, eu nu rămân impasibil, ci sunt însuflețit, mișcat, emoționat de ceea ce văd, și această punere în mișcare este pentru căutarea celui altceva”¹⁴.¹⁴ Însuflețit, mișcat, emoționat: „sunt întru totul tulburat de acest raport cu realul, și împins dincolo de ceea ce e imediat”¹⁵.

Dacă realul are această capacitate de a cuprinde și de a mișca eul atât de tare, închipuiți-vă ce forță o fi având asupra eului Prezența excepțională, plină de o atracție atât de corespunzătoare inimii încât e în stare să dea naștere unui atașament fără seamăn! Deoarece cu creștinismul dinamica este aceeași ca și cu realitatea, însă este și mai puternică, întrucât tocmai aici ea se împlinește la maximum. „Inima lor [cea a lui Ioan și Andrei], în ziua aceea, se izbise de o prezență care corespundea în mod neașteptat și evident dorinței de adevăr, de frumusețe, de dreptate care constituia umanitatea lor simplă și

¹² *Ibid.*, p. 171.

¹³ M. Zambrano, *I beati*, Feltrinelli, Milano 1992, p. 106. [Maria Zambrano (1904-1991) aparține grupului de filosofi și esești spanioli influențați de José Ortega y Gasset, *n.tr.*]

¹⁴ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 171.

¹⁵ *Ibid.*, p. 172.

lipsită de prejudecăți. De atunci, chiar dacă trădându-l și răstălmăcindu-l de o mie de ori, nu l-ar mai fi abandonat niciodată, devenind astfel «ai săi».¹⁶ E același lucru cu ceea ce a mărturisit don Giussani în piața Sfântul Petru în 1998: „Doar Cristos își pune la suflet toată umanitatea mea. Este uimirea lui Dionisie Areopagitul (secolul V): «Cine va putea vreodată să ne vorbească despre iubirea lui Cristos față de om, atât de plină de pace?». Continui să îmi repet aceste cuvinte de peste cincizeci de ani! [...] O simplitate a inimii este cea care mă făcea să-l simt și să-l recunosc ca fiind excepțional pe Cristos, cu acea certitudine imediată, așa cum se întâmplă cu o serie de factori și momente ale realității care, prin evidența lor inatacabilă și indestructibilă, odată ajunși în orizontul persoanei noastre, lovesc până-n suflet».¹⁷

De ce are întâlnirea asta o asemenea priză asupra eului? „*Întâlnirea* cu un fapt obiectiv care la origine este independent de persoană [...] potrivește ascuțimea privirii umane la realitatea excepțională la care o provoacă. Se numește *harul credinței*”.¹⁸ Dar de ce această realitate excepțională cuprinde atât de puternic eul exaltând capacitatea de cunoaștere? Datorită „*conștiinței corespondenței* între semnificația Faptului de care ne lovim și semnificația propriei existențe [exigențele constitutive ale eului]”.¹⁹ De aceea experiența creștină exaltă în cel mai înalt grad rațiunea și libertatea, pune în mișcare tot eul mai mult decât oricare alt lucru, tocmai pentru că – așa cum spune Edith Stein – „*în timp ce înțeleg, mă cuprind în centrul meu personal iar eu mă țin de el*”.²⁰

2. Semnul

Ce dinamică determină în eu faptul că este atât de puternic cuprins în raportul cu realitatea? „Cum se numește un lucru care se vede și se atinge și care, văzându-l și atingându-l, mă îndeamnă spre altceva? Semn. [...] Și aceasta este metoda cu care natura ne recheamă la altceva: metoda semnului”.²¹ Nu e vorba de un discurs, de o comandă, ci de o realitate

¹⁶ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano*, Rizzoli, Milano 1995, p. 14.

¹⁷ L. Giussani, „Nella semplicità del mio cuore lietamente ti ho dato tutto”, în L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, Rizzoli, Milano 1998, p. IV.

¹⁸ L. Giussani, *Riscul educativ*, trad. rom. de Victoria Câmpan, Ed. Corint, București 2005, p. 71.

¹⁹ *Ibid.*, p. 71.

²⁰ E. Stein, *Natura Persona Mistica*, Città Nuova, Roma 1997, p. 105.

²¹ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 173.

care mă mișcă, mă emoționează profund, mă provoacă, mă îndeamnă. Și aceasta este marea îndreptare ce vine de la don Giussani: ceea ce contează nu sunt gândurile și intențiile noastre, ci acea loialitate față de real. Putem începe să identificăm unde începe să lipsească umanul: când cedăm în fața tentației de a opri această mișcare. Și don Giussani ne dă câteva exemple pentru a ne ajuta să înțelegem ce vrea să zică: „În fața unui indicator de circulație, la o bifurcație, nu ar fi rațional să pretinzi a reduce sensul lucrului la existența stâlpului și a săgeții de pe tăbliță, negând existența altor lucruri la care se referă. Privirea spre acel fenomen nu ar fi adecvată energiei cu care omul ia contact cu acel stâlp, cu acea săgeată. Nu ar fi uman adecvat să participi la acel fenomen epuizându-i experiența la aspectul său imediat”.²² Același lucru spune și despre impactul provocat de florile primite în dar: „Privirea asupra fenomenului prezenței aceluși buchet de violele nu ar fi deloc umană, dacă nu aș accepta [adică urma] invitația conștinută în acel fenomen. Și invitația constă într-o provocare: «Cum de?»”.²³ Și asta se întâmplă cu toată realitatea: „În mod analog, nu ar fi omenesc să înfrunți realitatea lumii, împiedicând capacitatea umană de a se adânci în căutarea a altceva, așa cum oamenii sunt solicitați de prezența lucrurilor. Aceasta ar fi [atenție!], cum am spus deja, o atitudine pozitivistă: blocarea totală a umanului”.²⁴ Aceasta este lipsa umanului: blocarea totală a umanului!

Cum ne vine Cristos în întâmpinare, nu ca să facă în locul nostru, ci ca să ne ajute? „Pentru creștinul pătruns de conștiința prezenței lui Cristos, pentru omul nou, noua creație este orice lucru [fiecare lucru e semn]. Evanghelia ne prezintă prin niște foarte discrete indicii privirea cu care Isus îmbrățișa natura: cum arăta discipolilor florile câmpului, păsările cerului, smochinii și viile ținutului său, panorama orașului pe care îl iubea. La El conștiința legăturii între obiectul privirii sale și destin, Tatăl, era de o transparență imediată. La El orice lucru provenea din gestul creator al Tatălui, și era de aceea minune. Astfel, cu cât cineva trăiește mai mult credința în prezența lui Cristos în Biserică, cu atât mai mult uluirea în fața semnelor lui Dumnezeu se va declanșa chiar și în situația cea mai ascunsă, chiar și în gândul cel mai tainic. Atunci nu este nevoie de un șoc deosebit pentru a ne aminti de marea origine care constituie viața, va fi suficientă normalitatea clipei. Ochiul, privind un punct, tinde să îmbrățișeze tot restul, și doar astfel acel punct se proporționează corect. În mod analog acestui mod de „a îmbrățișa tot restul” se situează dimensiunea religioasă a conștiinței [de

---

²² *Id.*

²³ *Ibid.*, p. 174.

²⁴ *Id.*

aceea a venit Cristos: pentru a retrezi sensul religios]. Adesea noi trăim viața fără o astfel de viziune atotcuprinzătoare, ca și cum am avea un defect de vedere care limitează vederea noastră. Însă izvorul esteticii, al *ethos*-ului, al adevărului este totalitatea”.²⁵

Oare cum ar fi viața, prieteni, dacă fiecare clipă, chiar și cea mai ascunsă, ar fi plină de această intensitate? De asta avem nevoie ca Cineva să ne elibereze de acest defect ce ne parțializează privirea: Cristos a venit tocmai pentru a ne elibera de acest defect, deschizându-ne către totalitate. Cum? Lipindu-ne de El, făcând să izvorască toată afecțiunea noastră, toată libertatea și rațiunea. „Credința creștină se naște ca afecțiune personală față de această întâlnire. Spune Romano Guardini în cea mai frumoasă pagină pe care a scris-o că «o oarecare analogie a unei astfel de situații este trăită de cel pentru care o persoană dobândește o semnificație esențială; asta se poate întâmpla de-o manieră atât de puternică încât toată lumea, destinul, datoria, se înfăptuiesc ca prin intermediul unei persoane iubite: aceasta e oarecum înăuntrul tuturor lucrurilor, totul amintește de ea, ea dă sensul la toate. [...] Totul converge în experiența unei mari iubiri, în experiența eu – tu tot ceea ce se întâmplă devine un eveniment în cadrul acelei sfere»”.²⁶ Eveniment: fiecare lucru este eveniment pentru că mă raportează la toate prin intermediul emoției profunde simțite față de persoana iubită și atunci totul începe să-mi vorbească, să mă surprindă, așa cum spune Abraham Heschel: „Noi nu ne dăm seama de mister doar atunci când ajungem pe culmea gândirii sau când observăm niște fapte ciudate și extraordinare, ci mai degrabă atunci când ne dăm seama de faptul surprinzător că faptele există”.²⁷ Fapte care mai înainte păreau scontate și care acum încep să ne surprindă: și viața devine astfel cu totul altceva, chiar dacă păstrează aceiași factori.

De asta a venit El: ca să ne ajute. Însă noi putem să-i opunem rezistență, așa cum reproșează Isus în Evanghelie: „Apoi a spus mulțimilor: «Când vedeți că un nor se ridică de la apus, spuneți că vine ploaia, și așa este. Iar când bate vântul dinspre miazăzi, spuneți că va fi cald, și așa este. Ipocițiilor, aspectul pământului și al cerului știți să-l interpretați; dar de ce nu știți să interpretați timpul de față?»”²⁸ Cum de nu recunosc faptele și

²⁵ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 285-286.

²⁶ L. Giussani, „Comunione e Liberazione oggi”, în *Quaderni Mazziani*, nr. 1, pro manuscripto, Padova 1985-1986 (1986) p. 40.

²⁷ A. J. Heschel, *Dio alla ricerca dell'uomo*, Borla, Roma 1983, p. 76. [Abraham Heschel (1907-1972) a fost un rabin american de origine poloneză și un important teolog și filosof evreu din secolul XX, n.tr.]

²⁸ Lc 12, 54-56.

semnele pe care El le pune în fața ochilor lor? Desigur nu pentru că erau proști. Acuzația de ipocrizie, este foarte potrivită pentru că oamenii sunt suficient de inteligenți ca să recunoască semnele vremii (norii și vântul), drept pentru care ar trebui să fie în stare să recunoască și semnele acțiunii lui Dumnezeu. Nu avem scuze în această privință! Dacă nu recunoaștem, nu este pentru că nu suntem în stare, ci pentru că nu suntem dispuși să recunoaștem.

3. „Poate un om să se nască din nou atunci când este deja bătrân?”

În fața acestei lipse de disponibilitate, în noi se naște adesea întrebarea: după toate câte ni s-au întâmplat și continuă să ni se întâmple, e oare cu putință? Poate un om să se nască din nou când e bătrân? Era întrebarea lui Nicodim, care recunoaște din semne că Isus vine de la Dumnezeu. Însă din comentariul la cuvintele lui Nicodim se înțelege că Isus a surprins foarte bine care era de fapt dificultatea: dacă cineva nu se lasă generat de ceea ce recunoaște, nu poate vedea Împărăția lui Dumnezeu. Aceeași situație o găsim în Evanghelia lui Matei: „Adevăr vă spun, dacă nu vă veți întoarce și nu veți deveni asemenea copiilor, nu veți intra în împărăția cerurilor”.²⁹

Problema în discuție este clară: e posibilă renașterea omului, completa punere în funcțiune a umanului în dinamica raportului cu realitatea și cu sine însuși (dinamică ce altminteri ar fi blocată, mortificată, mutilată)? Dacă creștinismul nu intervine la acest nivel de profunzime a vieții individului, înseamnă că nu este un eveniment în viața omului; dacă este eveniment, determină o diversitate la punctul de izvorâre a eului, care se exprimă mai ales în felul de a privi, de a se raporta la real. Aici este pusă în joc toată rezonabilitatea, toată utilitatea, toată legătura credinței cu viața. Într-adevăr, dacă credința nu dă naștere unei schimbări în stare să atingă esența eului, n-are niciun rost.

Răspunsul lui Isus la întrebarea lui Nicodim este explicit: omul nu poate renaște de unul singur, e imposibil; poate fi renăscut, poate fi generat o a doua oară doar de sus, de la Spirit. Și e semnificativ faptul că aici verbele, în textul grec, sunt la diateza pasivă: a fi născuți, a fi generați e opera Altcuiva, este un har.

Și episodul evanghelic continuă: „Nicodim a răspuns și i-a zis: «Cum se pot întâmpla acestea?» Isus a răspuns și i-a zis: «Tu ești învățător al lui Israel și nu știi acestea? Adevăr, adevăr îți spun: noi vorbim ceea ce știm și dăm

²⁹ Mt 18,3.

mărturie despre ceea ce am văzut, dar mărturia noastră nu o primiți. Dacă v-am vorbit despre cele pământești și nu mă credeți, cum mă veți crede dacă vă voi vorbi despre cele cerești? Și nimeni nu a urcat la cer decât cel care a coborât din cer, Fiul Omului. Și, după cum Moise a înălțat șarpele în pustiu, tot așa trebuie să fie înălțat Fiul Omului, pentru ca oricine crede în el să aibă viața veșnică»³⁰. Aici se pune în acțiune toată dialectica dintre rațiune și libertate în fața persoanei lui Isus. Moralitatea e pusă în joc în lucrurile pământești, în semne, în miracole, în faptele care se întâmplă, adică în atitudinea pe care cineva o adoptă în fața unui cuvânt sau a unui gest al lui Isus, ca în cazul atitudinii ce o are în fața semnelor cerului care arată că mâine va ploua.

Lucrurile „cerului”, prin dinamica Întrupării, au devenit lucrurile „pământului”, de care ne putem convinge personal, ca sfântul Ioan: „Ceea ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit, cu privire la Cuvântul vieții, – căci viața s-a arătat: noi am văzut și dăm mărturie și vă vestim viața cea veșnică ce era la Tatăl și care ni s-a arătat – ce am văzut și am auzit vă vestim și vouă pentru ca și voi să aveți comuniune cu noi, iar comuniunea noastră este cu Tatăl și cu Fiul său Isus Cristos”³¹. De fapt, un singur om cunoaște lucrurile cerului, și este Acela care a coborât din cerului, Isus. Așadar discernământul lucrurilor cerului trece prin atitudinea ce ne-o asumăm în fața acestor lucruri pământești, care sunt semnele și cuvintele lui Isus. Însă trebuie să fim dispuși pentru asta, e nevoie de disponibilitate: dacă cineva nu se naște din apă și Spirit, nu poate să se nască din nou. Aici găsim o trimitere foarte clară la Botez, când a început această renaștere pentru fiecare dintre noi.

Opera Spiritului nu este epuizată în gestul Botezului și în celelalte sacramente, ci continuă să lucreze de-a lungul vieții. Cum? Ioan Paul al II-lea a explicat acest lucru de o manieră definitivă atunci când s-a întâlnit cu preoții din mișcarea noastră în 1985: „[Harul sacramental] își află [...] forma expresivă, modalitatea de a lucra, contribuția concretă istorică prin intermediul diferitelor carisme ce caracterizează un temperament și o istorie personală”³². De aceea, această acțiune a Spiritului continuă să ajungă azi la noi prin carismă, prin ceea ce Spiritul împlinește în fața noastră, provocându-ne tot timpul. Și în răspunsul la ceea ce face El putem să vedem dacă suntem sau nu dispuși să urmăm, să ne lăsăm generați, să ne lăsăm educați.

³⁰ *In* 3, 9-15.

³¹ *IIn* 1, 1-3.

³² Ioan Paul al II-lea, „Discursul către preoții participanți la un curs de Exerciții Spirituale promovat de Comunione e Liberazione”, Castel Gandolfo – Roma, 12 septembrie 1985.

4. Umanul în acțiune

Impactul omului cu realul – afirmă don Giussani – ne face să descoperim că „experiența existențială este caracterizată de exigențe”.³³ Realitate face în așa fel încât acele exigențe din care sunt constituit să iasă toate la suprafață: adevăr, dreptate, iubire, fericire. Putem rezuma aceste exigențe în marea întrebare: *quid animo satis?*³⁴ „Omul nu și-a dat de la sine dorința de infinit și iubirea lucrurilor nemuritoare. Aceste instincte sublime nu se nasc dintr-un mofl al voinței sale: își au temelia de neclintit în natura sa; există în pofida eforturilor sale. Omul le poate împiedica, le poate altera, dar nu le poate distruge”.³⁵

Și din nou putem spune: dacă este caracteristic realului să știe să trezească acele exigențe ce ne alcătuiesc, nicio realitate nu le declanșează atât de puternic și nu le face să iasă la iveală atât de clar precum Faptul creștin. Scrie don Giussani că „omul se regăsește pe sine într-o întâlnire vie, adică într-o prezență [a unei persoane sau a unui grup] de care se ciocnește și care descătușează o atracție [...] adică provoacă la faptul că inima noastră există, cu tot ceea ce o constituie, cu exigențele care o constituie, inima noastră există”.³⁶ Niciun alt lucru nu face să iasă la iveală exigențele constitutive ale eului nostru așa cum o face întâlnirea.

Creștinismul e un eveniment ce face ca eul să renască astfel, adică un eveniment ce face să iasă la lumină toate exigențele noastre, și trebuie să se vadă acest lucru din felul în care ne raportăm la real; fiecare poate să verifice singur asta în felul în care s-a mișcat sau nu s-a mișcat în fața faptelor care sunt în toate ziarele în ultima vreme și care l-au făcut pe Papa să plângă duminică în Malta. Cu toții, în fața informațiilor care continuau să apară în ziare, am simțit nevoia de a ne regla socotelile cu strigătul de dreptate cu privire la problema pedofiliei. Ca și chestiunea Eluanei, și problema pedofiliei este un fapt public, din fața căruia nimeni nu se poate sustrage, și care ne-a constrâns să reacționăm, să răspundem în fața colegilor, sau acasă sau nouă înșine. Viața, vrem nu vrem, face mereu să iasă la iveală toate nevoile noastre, dar în cazul de față, greutatea pariului era și mai dramatică, deoarece implica o provocare a credinței. Fiecare știe cum

³³ Cf. L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 175.

³⁴ „Che cosa basta all'animo?” Cf. A. Gemelli, *Il Francescanesimo*, Editura O.R., Milano 1932, cap. XIII.

³⁵ A. de Tocqueville, *La democrazia in America*, Giulio Einaudi editor, Torino 2006, p. 591.

³⁶ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986 – 1987)*, op.cit., p. 182.

a înfruntat această provocare. Aceasta e o circumstanță de care Misterul nu ne-a scutit, este un episod care, trăit astfel, are o valoare educativă. N-au fost puțini cei care au rămas derutați, sau chiar pierduți. Cineva mi-a scris: „Eu nu reușesc să stau în fața acestei probleme”. Sau altcineva: „În fața provocării scandaloză a acestei chestiuni, am simțit oarecum tentația de a ne scandaliza și noi la fel ca toți ceilalți, chiar dacă am înțeles desigur imediat cât de instrumentalizată era toată problema”. Viața ne provoacă! În primul chiar pentru mine a fost o provocare să înfrunt această chestiune, care m-a pus la treabă; și eu mă bucur tot mai mult că nu sunt scutit de nimic și că trebuie să fac față aceluiași lucru ca toți oamenii, fiindcă pentru mine este o ocazie de a-mi verifica credința și de a crește regându-mi conturile cu tot ceea ce se întâmplă. Și rezultatul acestor lucruri a fost articolul publicat în *La Repubblica*: am început recunoscând că „niciodată, ca în fața atât de dureroasei probleme a pedofiliei, n-am mai simțit cu toți așa o spaimă. Teamă datorată incapacității noastre de a răspunde la exigența de dreptate care izvora din străfundul sufletului. Faptul că se cere socoteală, se cere recunoașterea răului făcut, reproșarea greșelilor comise în dirijarea problemei, toate acestea ni se par complet insuficiente în fața acestei imensități de rău. Pare că nimic nu este suficient. [...] Toate acestea ne-au folosit ca să punem în fața ochilor natura nevoii noastre de dreptate. Nevoie care este nemărginită. Fără hotar. E la fel de mare precum profunzimea răni. Incapabilă de a fi epuizată, atât este de infinită [exigența noastră de dreptate este la fel de mare cu cea a altora, de aceea putem împărtăși cu ceilalți acest strigăt]. [...] Din acest punct de vedere, autorii abuzurilor se află în mod paradoxal în fața unei provocări asemănătoare cu cea pe care o au de înfruntat victimele: nimic nu e suficient pentru a repara răul făcut. Asta nu înseamnă ca făptașii să fie scutiți de responsabilitate, și cu atât mai puțin de condamnarea pe care justiția le-o va putea impune”.³⁷ Nu va fi de ajuns nici măcar ispășirea întregii pedepse, așa cum spunea deținutul din Padova, Marino, care a participat la *Via Crucis*: „A plăti nu înseamnă doar a-ți ispăși zi de zi o condamnare lungă cât viața pe care o mai ai de trăit, ci înseamnă să trăiești cu povara unei greutăți pe conștiință, greutate pe care trecerea timpului nu reușește s-o facă mai ușoară pentru că se reinnoiește în fiecare zi și te urmărește noaptea [iată exigența de dreptate]. În ceea ce mă privește e ca și cum n-aș fi niciodată cu adevărat singur, am impresia că trăiesc cu persoana la uciderea căreia am contribuit în timpul unei tentative de furt”. Toți am simțit întreaga disproporție, toată incapacitatea în fața

³⁷ J. Carrón, „Feriti, torniamo a Cristo” [*Răniți, ne întoarcem la Cristos*], în *La Repubblica*, 4 aprilie 2010, pp. 1.7.

nevoii de dreptate pe care o simțeam arzând în sufletul nostru; însă câți au dat socoteală în fața infinitudinii acestei nevoi, adică a semnului constituit de însuși fenomenul exigenței? Aici se observă folosirea diferită a rațiunii: alternativa dintre o fidelitate față de dinamica originară a rațiunii în fața realității sau trădarea acesteia,uciderea umanului, lipsa umanului.

Don Giussani ne avertizează: „O privire asupra confruntării continue a conștiinței omului cu realitatea care ar bloca dinamica semnului, care ar opri chemarea care constituie sufletul experienței umane, ar comite [fiți atenți ce spune] un asasinat al umanului, ar frâna pe nedrept impulsul unui viu dinamism”.³⁸ A bloca, a opri, a frâna: sunt verbe care arată mereu această lipsă a umanului. Atunci problema este să învăț unde mă blochez, unde mă opresc, ca să pot s-o iau de la capăt.

De ce ne oprim? De ce oprim nevoia, exigența? Din două motive: fie datorită unei prejudecăți, adică reducem exigența de dreptate la o măsură proprie (pentru că astfel, pe lângă faptul că putem continua să acuzăm pe singurul care o înfrună cu adevărat, adică Papa, evităm să dăm socoteală de propria incapacitate de a face cu adevărat dreptate); fie datorită neputinței, adică datorită incapacității de a sta în fața acestei exigențe (și simțim astfel o singurătate care nu e nimic altceva decât incapacitatea de a sta în fața realității).

5. Contemporaneitatea lui Cristos

Și atunci ce anume ne permite să stăm în fața acestei exigențe fără să cedăm?

Răspunsul la această întrebare ni l-a mărturisit Papa prin scrisoarea sa și prin gesturile sale. Ce i-a permis Papei să stea în fața întregii exigențe de dreptate pe care o simțea în sufletul său, înfruntând-o cu curaj și determinare? „Tocmai recunoașterea din partea lui a adevăratei naturi a nevoii noastre, a dramei noastre, este unicul mod pentru a salva – pentru a lua în serios și pentru a ține cont de – toată exigența de dreptate. «Exigența de dreptate este o cerință care se identifică cu omul, cu persoana. Fără perspectiva unui dincolo, a unui răspuns care se află dincolo de modalitățile existențiale experimentabile, dreptatea este imposibilă... Dacă ar fi eliminată ipoteza unui “dincolo”, acea exigență ar fi sufocată în mod nefiresc» (don Giussani). Și cum a păstrat-o Papa? Făcând apel la singurul care o poate păstra. Cineva care face prezent acel dincolo în acest dincoace: Cristos, Misterul întrupat.

³⁸ L. Giussani, *Sensul religios*, op.cit., p. 178.

«El însuși a fost victimă a nedreptății și a păcatului. Ca și voi, el poartă în continuare rănilor pătimirii sale nedrepte. El înțelege profunzimea durerii voastre și persistența efectului său în viețile și relațiile voastre cu ceilalți, inclusiv relațiile voastre cu Biserica».³⁹

Don Giussani ne explică foarte bine acest lucru: „Doar divinul poate «salva» omul, adică dimensiunile adevărate și esențiale ale figurii umane și ale destinului său le poate «conserva», adică recunoaște, proclama, apăra doar Cel ce este sensul lor ultim”.⁴⁰ Noi putem să ne recunoaștem toate exigențele, fără să ne speriem de ele, doar dacă Cristos rămâne ca o experiență reală în prezent. Dacă eul renaște într-o întâlnire, atunci avem nevoie de contemporaneitatea lui Cristos în prezent pentru a descoperi, pentru a sta în fața naturii totale a eului. Metoda este mereu aceeași: există Ceva ce survine, nu doar la început, ci în fiecare pas al drumului nostru. Însă dacă evenimentul lui Cristos este cristalizat într-o doctrină, dacă e redus la etică sau spiritualism, atunci nu mai e în stare să trezească tot umanul, și deci să facă față adevăratelor exigențe umane. Dacă nu ar fi fost din această pasiune pentru Cristos, Papa nu ar fi fost în stare să privească în mod direct această situație, fără a ceda de teama consecințelor care ar fi putut apărea; a putut să abordeze această problemă pentru că e sigur, pentru că este animat deasupra preaplinului preaplinul prezenței unice a lui Cristos, cea care face posibil așa ceva. Noi am putea sta în fața exigenței de dreptate, în fața tuturor exigențelor eului nostru, fără să cedăm tentației de a le reduce la niște imagini care pot proveni din mass media, doar dacă, asemeni lui, suntem animați deasupra unui preaplin, dacă suntem susținuți de prezența lui Cristos. Trăirea lui Cristos acum – acum! – este determinantă pentru a a putea simți întreg suflul umanului. Și e posibil doar pentru că intervine Misterul. Doar divinul poate salva umanul. Atunci putem surprinde și aici legătura dintre credință și exigențele vieții. „A face apel la Cristos, deci, nu înseamnă a căuta un subterfugiu ca să fugim din fața exigenței de dreptate, ci este singura cale de a împlini această exigență”.⁴¹ E suficient să ne uităm la ceea ce au scris deținuții din Padova – așa cum putem citi în *Tracce* – sau la alte persoane care au suferit din cauza nedreptății (văduva Coletta sau Gemma Calabresi) și să vedem cum au putut sta în fața acestei exigențe de dreptate.

Parafrazându-l pe sfântul Pavel, putem spune că, după căderea în păcat, darul harului nu este doar o restituire a dreptății, ci chiar un belșug: „Legea

³⁹ J. Carrón, „Feriti, torniamo a Cristo”, op.cit., p. 7.

⁴⁰ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op.cit., p. 109.

⁴¹ J. Carrón, „Feriti, torniamo a Cristo”, op.cit., p. 7.

a venit și ea ca să se înmulțească greșeala, dar unde s-a înmulțit păcatul, s-a revărsat cu prisosință harul pentru ca, după cum păcatul a domnit prin moarte, la fel harul să domnească prin justificarea ce duce la viața veșnică prin Isus Cristos, Domnul nostru”.⁴² M-a întrebat cineva: „De zece zile mă tot frământ cu articolul ăsta [din *La Repubblica*], și aș vrea să înțeleg de unde se naște această judecată”. Răspunsul e simplu: această judecată se naște din urmarea carismei. Noi avem în fața noastră pe cineva pe care să urmăăm, cineva care ne-a învățat să ne lăsăm larg deshiși de fapte pentru a ne deschide orizontul rațiunii. Eu văd crescând în mine în fiecare clipă o recunoștință tot mai intensă și conștientă față de don Giussani. Lui Dumnezeu i-a fost milă de noi și ne-a făcut să-l întâlnim, pentru că el ne-a mărturisit și propus o cale pe care fiecare hotărăște dacă s-o parcurgă sau nu.

Cineva poate să se nască din nou când e bătrân, dacă e dispus să se lase generat de puterea Spiritului, care ajunge la noi într-un mod particular prin harul carismei, fără să-l reducem la propria măsură sau la propria imagine. Aceasta este contemporaneitatea lui Cristos pentru noi, unica în stare să ne permită să stăm în fața realității ca oameni; e vorba de un drum care în cultura noastră europeană s-a întrerupt cu secole în urmă, deoarece mulți au crezut că se pot descurca singuri, considerând că pentru a ajunge la adevăr, mijlocirea tradiției creștine ar fi ceva extern, ceva care impune rațiunii o cotitură inutilă (acum nu pot dezvolta acest punct).

Mă interesează să subliniez două corolare determinante.

a) Exigența de dreptate și rezonabilitatea credinței

Doar dacă luăm în serios toată exigența de dreptate putem înțelege rezonabilitatea credinței, deoarece acestei exigențe de dreptate nereduse îi poate răspunde doar Cristos; în timp ce dacă exigența e redusă, nu am nevoie de Cristos pentru că am impresia că reușesc s-o împlinesc cu puterile mele (dar de fapt nu suntem în stare să înfruntăm viața când se impune ...). De aceea, doar cel care privește în față toată exigența de dreptate poate surprinde legătura credinței cu exigențele vieții; însă cine reduce această exigență, din frică sau prejudecată, în mod inevitabil va simți credința ca pe ceva lipit, adăugat, și nu-i va întrevădea nevoia existențială.

b) Demnitatea culturală a credinței

Fără un astfel de parcurs, n-o să reușim s-avem un chip diferit și original în societate, ci suntem la fel ca toți ceilalți, reacționăm ca toți, cu aceleași criterii ale tuturor: mentalitatea de origine este mai determinantă decât

⁴² Rm 5, 20-21.

mentalitatea care se naște din întâlnirea avută, și asta ne face inutili și superficiali, condamnați să dispărem în timp. Recent, cardinalul Angelo Scola a amintit, comentând, o convingere de-a lui Giussani: „Atunci mi-a fost clar că o tradiție, sau în general o experiență umană, nu poate provoca istoria, nu poate supraviețui cu trecerea timpului, decât în măsura în care se exprimă și se comunică într-o formă ce are o demnitate culturală”. Dar această demnitate culturală este imposibilă dacă nu pornește de la experiența unui individ, ca persoană într-o comunitate, bine conturat în trăsăturile sale ideale, dar inserat în istorie, care se propune, cu simplitate și fără complexe, omului *în virtutea* rațiunilor sale intrinseci [nu ale puterii]. Un atare individ nu se teme de confruntarea deschisă”⁴³.

De aceea trebuie să depășim acest dualism, așa cum povestește cineva dintre voi: „Într-o seara, eu și soția mea am fost invitați la cină la niște prieteni care încep să lucreze în același domeniu cu mine. Am vorbit despre muncă. Eu le-am dat o grămadă de sfaturi bune. Întorcându-ne acasă, pe drum, în mașină, soția mea mi-a confirmat că «sfaturile mele tehnice» (așa le-a definit) erau bune, însă a observat că în timpul întregii seri, rămăseserăm la suprafață, fără să ajungem la esența vieții. Adevărata problemă, a observat soția mea, era că circumstanțele grele de muncă, de care se plângeau prietenii noștri, erau o ocazie de verificare a credinței lor, însă nimeni din jurul acelei mese nu părea să-și fi dat seama de acest aspect. Ideea e că atunci când soția mea a rostit cuvintele «verificare a credinței» a fost ca și cum aș fi primit un pumn în plex, am avut senimentul unei ciudățenii, al unei înstrăinări. Mi-am dat seama imediat că soția mea avea foarte mare dreptate, însă acel sentiment de înstrăinare, chiar dacă a durat o secundă, m-a adus în fața evidenței că în fond ceea ce predomină în mine este acel dualism despre care ai vorbit adesea în acești ani și care rămăsese mereu pentru mine un concept obscur. Un dualism ascuns poate sub cenușa devoțiunilor, drept pentru care ne rugăm la începutul și la sfârșitul unei zile, și poate chiar în timpul zilei, dar în esență credința rămâne un voluntarism drept pentru care contează ceea ce reușesc eu să fac, și Dumnezeu rămâne doar ca decor în fundal. Știu că este munca noastră de luni de zile, și cu toate astea îți cer din nou o mână de ajutor, nu doar ca să înțeleg termenii problemei, ci pentru că văd certitudinea și bucuria soției mele și a altor prieteni și vreau și eu aceeași certitudine și aceeași bucurie, care intuiesc că se nasc dintr-o unitate, dintr-un atașament față de Cristos pe care eu nu le am”.

Persoana nouă nu este dualistă pentru că schimbarea se referă chiar la felul de a privi, de a percepe, de a judeca, de a simți, de a lucra, de a trata

⁴³ A. Scola, „Avantajul uman al creștinismului”, în *ilsussidiario.net*, 22 februarie 2010.

realitatea (personală, socială, culturală, politică), adică se referă la esența eului. Credința, dragi prieteni, nu se alătură modalității proprii tuturor de a gândi și de a aborda realul (modalitate stabilită de context, de prejudecățile care sunt în vogă, de modă); nu se adaugă ca un plus de viață spirituală interioară și de etică la o concepție deja dobândită asupra lucrurilor, nu. Credința devine chiar principiul unui mod nou – adică adevărat – de a deveni conștienți de realitate. Aceasta este provocarea pe care o avem înaintea noastră: generarea unui individ căruia să nu-i fie teamă de o confruntare pe câmp deschis, pentru că asta ne dorim cu toții. „Eu doresc certitudinea și bucuria soției mele”: creștinismul se comunică prin invidie, întotdeauna a fost așa.

Concluzie: un Tu care domină

Noi putem așadar să fim diferiți și originali, dacă un Tu este cel care domină; și asta e posibil doar dacă acceptăm să mutăm centrul nostru afectiv. Să ne mutăm centrul afectiv înseamnă „să mutăm centrul afectiv de la sine la un Tu – la un Tu [care lucrează în real, ne uimește și ne cheamă: nici vorbă de spiritualism]! – , și asta eliberează și te umple de bucurie [cum spunea prietenul nostru despre soția sa], așa cum copilul e plin de bucurie pentru că există mama sa: centrul său afectiv este un altul, și atunci se simte bine, e echilibrat. Dacă mama sa pleacă de lângă el, centrul său afectiv revine asupra propriei persoane, percepția de sine se schimbă: plânge, e disperat, sau violent, violent în felul în care se joacă [sau furios]. Chiar acesta e mesajul, tocmai acesta e: aspectul ultim al problemei este o prezență reală, deoarece Cristos a înviat”.⁴⁴

La asta ne recheamă don Giussani când ne mărturisește despre Cel care îl guvernează: „Pentru a înțelege ce este trădarea, dragii mei, trebuie să ne gândim la distracția noastră, pentru că e o trădare să trăim zilele, săptămânile, lunile... aseară, de exemplu, când ne-am gândit la El? Când ne-am gândit cu seriozitate, cu inima, în ultima lună, în ultimele trei luni, din octombrie până acum? Niciodată. Nu ne-am gândit la el așa cum făceau Ioan și Andrei în timp ce-l priveau vorbind. Dacă ne-am pus întrebări despre El, a fost din curiozitate, analiză, exigență de analiză, de căutare, de clarificare, de lămurire. Dar să ne fi gândit la El așa cum cineva, cu adevărat îndrăgostit, se gândește la persoana de care s-a îndrăgostit (și acolo se întâmplă foarte rar deoarece totul e calculat în funcție de un rezultat!), în

⁴⁴ L. Giussani, *Qui e ora*, BUR, Milano 2009, p. 80.

mod pur, în mod absolut, total detașat, ca pură dorință de bine... încât dacă celălalt nu îl recunoaște, el alimentează dorința pentru binele celuiilalt și mai mult!”⁴⁵ Se înțelege de ce un om de o asemenea talie poate scrie că „primul obiect al iubirii omului se numește Isus Cristos”.⁴⁶

E ceea ce văd că se întâmplă tot mai des între noi. Asta e mișcarea: oameni dominați de Tu-ul lui Cristos; compania noastră e plină de mărturii ale unor oameni dominați de acest Tu, poate că nu pare așa, dar sunt foarte multe, așa cum văd adesea când vizitez comunitățile. Cineva îmi scrie: „Încep prin a-ți povesti ce se întâmplă în perioada asta. Lucrul care mă mișcă cel mai mult este iubirea lui Cristos față de mine, este emoția Sa față de mine, chiar înainte de a fi eu emoționat. Nu simt că trebuie să-mi anulez dorințele. Cer totul și accept totul în funcție de modalitatea pe care El o stabilește, nu există niciun context care să mă determine azi, mă determină acea privire bună pe care El o are asupra mea, chiar și în fața bolii soției mele sau a copiilor mei”. Sau altcineva: „Mi se pare că am renăscut: sunt bucuroasă, simt pentru mine o duioșie pe care nu am mai simțit-o niciodată. Acum viața are o intensitate pe care de mult n-o mai trăisem. Prinsă în o mie de lucruri, pur și simplu nu mai îmi dădeam seama și nu mai eram mișcată de prezența Sa. Chiar se poate renaște și când suntem bătrâni”.

Sub tensiunea acestei emoții cineva îl poate iubi pe Cristos în orice circumstanță; pentru că fără Cristos circumstanța e insuportabilă. De aceea simțim tot mai mult nevoia, setea de acest Tu despre care vorbește Psalmul: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine te caut dis-de-diminează./ Însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu,/ În pământ pustiu și neumblat, fără de apă”.⁴⁷ De ce această sete? De ce această dorință? Pentru că harul Tău contează mai mult decât viața, o Cristoase. E ceea ce trebuie să îi cerem mereu Spiritului, cel care îl face mereu prezent pe Cristos, care ne face să-L recunoaștem, ne face să-L dorim ca și acel ceva pentru care merită să trăim, să ne trezim dimineața, să mergem la serviciu sau să avem copii.

Veni Sancte Spiritus, veni per Mariam, și retrezește în noi această dorință de Cristos ca să putem să-L cunoaștem tot mai mult, nu doar ca și cuvinte, ci ca experiență fără de care să nu mai putem trăi, atât de diferită devine viața, ca intensitate, ca prezență față de noi înșine, față de realitate și față de oamenii cei mai dragi sau cei mai străini, astfel încât să trăim totul sub tensiunea acestei emoții profunde, sub încărcătura acestei emoții pe care

⁴⁵ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Ed. Galaxia Gutenberg, Cluj-Napoca 2010, pp. 318-319.

⁴⁶ *Ibid.*, p. 327.

⁴⁷ Ps 63 (62),1-3.

Tu, Spiritule, ne-o comunică prin iubirea Misterului! Tu ești acea iubire care s-a răspândit în sufletele noastre așa încât să putem trăi astfel: să trăim lumea de dincolo în lumea de aici!

Psalmul continuă: „Te voi binecuvânta în viața mea, și în numele Tău voi ridica mâinile mele”.⁴⁸ Aceasta este recunoștința care pătrunde toată ființa umană datorită noutății pe care-o introduce Cristos. De aceea „de mi-am adus aminte de Tine în așternului meu, în dimineți am cugetat la Tine, că ai fost ajutorul meu./ Și întru acoperământul aripilor Tale mă voi bucura./ Lipitu-s-a sufletul meu de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta”.⁴⁹ De Tine mă lipesc cu recunoștință: „lipește-mă” tot mai mult de Tine, o Cristoase! Această lipire de tine e ceea ce îmi dă puterea să fiu cu toată ființa mea în realitate. Tu ești forța mea, nu eu: ființa lipită de Tine e forța.

---

⁴⁸ Ps 63(62),4.

⁴⁹ Ps 63(62), 6-8.

SFÂNTA LITURGHIE

Liturghia Sfintei Liturghii: Fapte 9, 31-34; Ps 115; In 6, 60-69

**PREDICA EMINENȚEI SALE CARDINAL ANGELO SCOLA,
PATRIARH DE VENEȚIA**

1. „*Dumnezeule, prin apa Botezului ai renăscut pe cei ce cred în tine*”. Așa ne-ai făcut să cerem la ofertoriu. În cadrul acestor Exerciții spirituale la care iau parte, în diferite modalități, membrii Fraternității Comunione e Liberazione din multe țări ale lumii, acțiunea euharistică pe care o celebrăm face prezent evenimentul mântuitor unic și de nerepetat al lui Isus Cristos. Întrucât renașterea mântuitoare poate avea loc doar în prezent, atunci persoana iubită a lui Cristos Isus, prezent aici și acum prin puterea Spiritului Său, mă regenerează, mă salvează pe mine, tocmai aici și acum. Sunt eu, ești tu, cel regenerat, „*omul nou despre care îi vorbea Isus lui Nicodim, omul ce se naște de sus: de sus, adică de la Altul!*”, spune don Giussani. Și continuă: „*Chiar este vorba despre o «concepere» de sine, de o concepere ce se naște din recunoașterea și din acceptarea Celuilalt ca atracție ce mă constituie*” (cf. *Certi di alcune grandi cose*, p. 218).

Don Giussani abordează dubla semnificație a cuvântului concepere: în Botez fiecare om – fiecare l-am primit – e conceput din nou ca fiu în Fiul și de aici își are originea pentru el, pentru botezat, o nouă concepție de sine. Astfel o descrie Benedict al XVI-lea, de o manieră concisă: „*«Eu, dar nu mai eu»: aceasta este formula existenței creștine bazată pe Botez, formula învierii înăuntrul timpului, formula [iată actualul creștin, «învierea înăuntrul timpului»], formula – insistă Benedict al XVI-lea – noutății creștine chemată să transforme lumea*” (*Predica la Congresul eclezial de la Verona*, 19 octombrie 2006). „Eu, dar nu mai eu”.

Dragi prieteni, eu nu știu cum e pentru voi, dar pentru mine, chiar și după atâția ani de când sunt pe drumul creștin, e imposibil să nu percep lovitura, aș zice chiar zguduirea pe care aceste afirmații de esență paulină o determină în noi, datorită imensității distragerii în care în mod normal suntem cufundați, poate chiar și aici, în această clipă.

Omul e zămislit ca și creștin în Botez. Dar, mai ales dacă a fost botezat de mic, ca marea noastră majoritate, Botezul înflorește într-o nouă concepere de sine și a vieții atunci când pentru fiecare dintre noi are loc întâlnirea personală cu Cristos în Biserică. Așa cum s-a spus cu puțin mai înainte de către Julián, această întâlnire se datorează harului carismei care face convingător harul permanent al Botezului și al instituției bisericești. A precizat acest lucru și Venerabilul Pontif Ioan Paul al II-lea – și citez acum o

frază de-abia menționată, pentru că este determinantă: harul sacramental, obiectiv, indispensabil, mereu prezent, care izvorăște din sacrament, din Cuvântul lui Dumnezeu și este în mod ultim garantat de autoritatea obiectivă a Bisericii, acest har sacramental și instituțional permanent la lucru – spune Papa – „*forma expresivă, modalitatea de a lucra, contribuția concretă istorică prin intermediul diferitelor carisme ce caracterizează un temperament și o istorie personală*” (*Discursul către preoții participanți la un curs de Exerciții spirituale promovat de Comunione e Liberazione*, 12 septembrie 1985).

Fiecare dintre noi, fiecare creștin ar trebui să împlinească exercițiul (folosesc acest cuvânt așa cum îl folosea sfântul Ignațiu în ale sale *Exerciții spirituale*), de a regăsi și de a îngriji cu precizie în propria viață clipa și felul acestei întâlniri personale și să ne-o amintim mereu pentru a-i rămâne fideli.

Toți știm că fiecare garanție – asta e valabil pentru sacrament și pentru carismă – nu poate fi deținută o dată pentru totdeauna, nu poate fi ținută în mâinile noastre neputincioase ca un obiect, nici măcar ca doctrină bine întemeiată sau ca serie de comportamente bine reglementate, ca și cum am poseda un obiect. De aceea fiecare dintre noi, aici și acum, dacă este autentic, se poate recunoaște ca fiind Nicodim, luptând între loialitate și scepticism. Să ne gândim de câte ori se înfățișează din nou plină de malițiozitate măsura în folosirea rațiunii – „*Cum poate să se nască un om când este bătrân?*” (*In* 3,4); sau când libertatea se încăpățânează – obtuză, sau chiar mofturoasă – „*Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?*” (*In* 6,60). Și atunci, când suntem pradă acestei scepticism al rațiunii și al voinței, realitatea nu ne mai vorbește, ne scapă asemeni luminii, dacă am vrea s-o reținem în mâinile noastre neputincioase.

2. Cine ne eliberează de această ultimă tristețe e vieții? Doar „*martorul credincios*” (*Ap* 3,14). Așa îl definește Apocalipsa pe Isus. El și toți cei care-L urmează, așa cum facem și noi în mod umil, așa cum se urmează o prezență care devine centrul afectiv al întregii existențe. Carisma trăiește în istorica întâlnire cu martorul în care strălucește noutatea celui Înviat. Astfel i se dă omului posibilitatea de a re-naște, precum s-a întâmplat fizic, datorită puterii martorului Petru, pentru Tabita, Gazela înviată, [cum am citit, *n.tr.*] din *Prima Lectură*.

Însă mărețul cuvânt „mărturie” trebuie smuls din orice reducere modalistică, nu trebuie limitat nici în cel mai bun exemplu necesar. Mărturia trebuie să fie, în toată puterea sa, metoda de cunoaștere a adevărului, deoarece este modalitatea adecvată a raportului eului cu realitatea. Metoda de cunoaștere a adevărului este mărturia pentru că este modul prin care adevărul se

comunică, și noi știm foarte bine, prin experiență, că un adevăr este cunoscut doar atunci când este comunicat. Re-nașterea prin botez permite întâlnirea întregului eu cu toată realitatea pentru că deschide și însoțește libertatea la acea relație bună, constitutivă prin excelență, care este comuniunea cu Celălalt (cu majusculă), care ne este garantată de Cristos și, în El, comuniune cu toți frații; cu Cristos, și în El, cu frații. Creștinismul este într-adevăr noua înrudire, mai puternică decât cea a trupului și a sângelui. Însă comuniunea este atât de mult „de Sus”, este atât de mult dar, încât într-o mie de feluri noi îi opunem rezistență. De aceea, întrebarea provocatoare a lui Isus, din Evanghelia de azi: „*Nu cumva vreți să plecați și voi?*”, mai mult sau mai puțin ne este adresată și nouă, aici adunați. Faptul că am venit până aici, cu atâta sacrificiu, ar putea, la prima vedere, să ne scutească de întrebarea asta, însă ar fi o nedreptate foarte mare față de sensibilitatea noastră plină de rațiune către totalitate. Vitalitatea carismei, la cinci ani de la moartea lui don Giussani, pretinde martori îndreptați spre o umanitate reușită. Carisma stimulează libertatea fiecărui membru al Comunioni e Liberazione pentru ca să ajungă, ca și libertatea lui Simon Petru, până la verificarea pe propria piele a avantajului de a urma: avantajul de a-I aparține lui Cristos și Bisericii prin forma generată de carisma lui don Giussani, de mișcarea Comunioni e Liberazione. Și care a fost verificarea lui Petru? Evanghelia ne-o propune în toată puterea sa dezarmantă și evidentă: „Doamne, la cine să mergem? Tu ai cuvintele vieții veșnice, iar noi am crezut și am cunoscut că tu ești sfântul lui Dumnezeu” (*In 6, 68-69*).

3. Cum poate omul de azi, omul post-modern, omul zilelor noastre, tentat să caute salvarea în uimitoarele descoperiri ale tehnicii și ale științei din domeniul evoluției, biologiei, neuroștiinței, om care destul de des consideră credința religioasă în cel mai bun caz ca fiind o oportunitate subiectivă de consolare, cum poate el să creadă și să-L recunoască pe Cristos Mântuitorul, adică să se nască de sus, de la Altul?

Singura condiție, chiar și în acest context istoric dificil în care ne aflăm, rămâne întâlnirea cu martorii unei mentalități mântuitoare, adică plină și avantajoasă, și deci foarte bine înrădăcinată în post-modernitate. Însă trebuie să ne fie foarte clare aceste lucruri.

Să trăim ca oameni mântuiți nu înseamnă să fim impecabili, ar fi o îngâmfare monstruoasă să gândim așa, ci înseamnă – cum spunea Augustin – să „iubim viața nouă”, viața după Cristos, să avem „mentalitatea lui Cristos”, adică să gândim asemenea lui Cristos și să Îl gândim pe Cristos prin toate lucrurile, pentru că suntem iubiți de Cel care ne iubește primul: „*Deus prior dilexit nos*”. Spunea Augustin: „*Nu putem iubi dacă mai întâi*

nu am fost iubiți ... Caută – îi spune interlocutorului său – pentru om motivul pentru care îl iubește pe Dumnezeu și nu vei găsi decât asta: pentru că Dumnezeu l-a iubit mai întâi” (Predica 34, 1-3; 5-6).

Oare tu simți asta? Trăiești zilnic acest dat, *Deus prior dilexit te*, faptul că el te iubește primul? Este acesta orizontul conștiinței tale?

Un astfel de martor, un martor credibil se poate recunoaște din unitatea propriei sale persoane. Unitatea este valoarea pe care se clădește experiența elementară a eului. Însă unitatea eului se hrănește cu relații bune. Pornind de la relațiile primare cu tata și cu mama, până la toate acele relații în care omul re-naște descoperind de fiecare dată, chiar și după ce cade sau naufragiază, că planul bun al lui Dumnezeu iubitor și fidel nu întârzie, El nu încetează să răspundă la promisiunea de împlinire – la care trebuie să te întorci mereu – trezită de întâlnirea cu Cristos, în companie. Acesta este fenomenul autorității, al apariției sfințeniei, care nu poate exista și nu există niciodată fără autoritatea constituită. Autoritatea constituită este figura umană prin care cineva poate urma cu certitudine „planul Spiritului lui Dumnezeu în istorie și viața noastră” (Don Giussani, *Din ce viață se naște Comunione e Liberazione*).

Unitatea eului, unitatea Bisericii călăuzite de Urmașul lui Petru și de urmașii Apostolilor. Și unitate cu cei care în compania vocațională, născută din carisma la care participăm, au primit responsabilitatea obiectivă de conducere. Unitate, deci, nu externă, nu extrinsecă, nu ca respect formal, nici în ultimă instanță unitate născută dintr-un calcul avantajos – pentru că e evident că despărțirea nu este niciodată dăătoare de rod – ci o unitate trăită ca veșmânt permanent și evident, pornind din sufletul tău, din mintea ta, din acțiunea ta. Această unitate, care începe de la eu și ajunge în toate formele de exprimare eclezială și, în mod special sociale și civile, demonstrează și arată mai mult decât orice altceva noutatea omului mântuit și asigură continuitatea Bisericii în istorie și a fiecărei carisme din Biserică. De aceea unitatea nu se teme niciodată (niciodată!) să fie corectată, oricum s-ar naște ea, pentru că nimic nu poate știrbi faptul că unitatea, fiind dăruită de sus, ne precede întotdeauna, punându-ne în mișcare.

4. „Ce-i voi da Domnului pentru toate câte mi le-a dat?”, am repetat odată cu *Psalmul responsorial*. Cum să nu vedem spectacolul acestei mari adunări, la care participă mii și mii de alți oameni din toată lumea, cum să nu vedem acest spectacol prin prisma marelui dar, al marelui dar pe care Domnul ni-l dă? Ei bine, ce îi voi da eu, ce îi vom da noi? Preferința față de tine, față de oricare dintre noi, demonstrată de Domnul prin darul credinței, Botezul, și prin participarea la carisma lui don Giussani, face și

mai acută conștientizarea și mai dureroasă pasiunea care, așa cum ne arată *Cartea Faptelor*, i-a călăuzit pe cei dintâi pe căile lumii. În acest sens e util să nu lăsăm să ne scape ceea ce doar aparent este un detaliu al *Primei Lecturi*. Descriind viața și misiunea lui Petru, spune în *Faptele Apostolilor*: „și se întâmplă ca Petru, mergând să-i viziteze pe toți ...” (*Evangelia*).

În acest „să-i viziteze pe toți” se exprimă orizontul și natura proprie misiunii Bisericii și a fiecăruia dintre noi. Nu există nicio circumstanță – favorabilă sau nu, oricum ar fi ea –, nicio situație (sau relație) în cadrul existenței umane care să îi fie străină darului Celui înviat. Nimic și nimeni: „toate sunt ale voastre, iar voi sunteți ai lui Cristos, iar Cristos al lui Dumnezeu” (*1 Cor 3, 22-23*). De aceea misiunea presupune o deschidere caât mai mare față de realitate și îi conferă fiecăruia dintre noi o responsabilitate foarte clară. Nimeni nu te poate înlocui în această sarcină: ți se cere, ni se cere să ne asumăm, ca oameni nou născuți și continuu regenerați în Spirit, circumstanțele vocaționale personale și ale comunității, întotdeauna plasate concret și istoric, favorabile sau potrivnice, constituite din timp și spațiu, de starea vieții, de relațiile de iubire, de muncă și odihnă, de bucurii și dureri, de suferințe, de doliu, de moarte, de perspectiva veșniciei, de speranță și de probleme complexe. Totul, totul este al vostru ca să dați dovadă de avantajul suprem al trăirii vieții „în Cristos”, așa cum definește Pavel creștinul: cel care viețuiește în Cristos. Misiunea este pusă în joc în fiecare loc și în fiecare clipă și nu poate fi niciodată închipuită ca o repropunere mecanică a unor formule sau inițiative. Gândește-te bine, prietene, viața ți-e dată ca să ți-o dai. Dacă nu o dai, timpul ți-o va fura.

Unitate și misiune, acestea sunt expresia recunoștinței față de Domnul și față de cei care au fost înaintea noastră și ne-au însoțit să-L urmăm. Și mai ales dragului nostru don Giussani.

5. Să îi încredințăm Fecioarei Maria, *Mater Ecclesiae*, drumul nostru, viitorul plin de speranță încrezătoare a fiecăruia dintre membrii Comunionii e Liberazione și a întregii mișcări. Ea este mama credincioșilor, a celor „renăscuți”, a celor mântuiți, pentru că „da-ul” Ei este izvorul lumii transfigurate, mediul de viață al oamenilor liberi, dar liberi pentru că sunt întotdeauna și din nou eliberați de sus. Amin.

ÎNAINTE DE BINECUVÂNTARE

Julián Carrón. Dragă Eminență, doresc să-ți mulțumesc foarte mult în numele tuturor pentru că ai vrut să participi cu noi la aceste Exerciții. Suntem întotdeauna mișcați de mărturia ta de păstor plin de grijă pentru

poporul care ți-a fost încredințat și pentru curajul și inteligența cu care îl urmezi pe Papa. Persoana ta – dimineața asta am putut să revedem acest lucru – este semnul cel mai evident al felului în care carisma lui don Giussani este factor ce însuflețește întreaga Biserică și izvor al unei umanități mereu noi. De aceea îți mulțumim și îți cerem să fii mereu alături de noi. Mulțumim.

Cardinalul Scola. Eu sunt cel care își exprimă din nou recunoștința față de voi toți, față de don Julián, în legătura plină de afecțiune față de don Giussani, care este tot mai vie cu trecerea timpului, prin mărturia și dovada că, de fapt, comuniunea sfinților este mai puternică decât simplul pelerinaj pământesc, întrucât introduce în timp Eternul, și deci deschide realmente către o speranță credibilă. Așa trebuie să trăim aceste vremuri ale noastre, post-moderne. E o perioadă de încercări, aceasta e înfațișarea sa cea mai corectă, nu e doar o perioadă de criză – continuând să vorbim despre criză nu se naște decât o lamentare ce ne face să devenim statici –; încercarea este o trudă ce anticipează viața, anticipează bucuria vieții.

Mereu, chiar de la începuturi, în anii '54, mi se pare că așa a privit don Gius timpul, lansându-ne în lume în Cristos, prin Cristos și cu Cristos, nu cu propriile noastre forțe, umili și în același timp „cutezători”. Să ne asumăm aceste vremuri ca fiii săi, dar mai ales ca fii ai lui Dumnezeu, ca oameni care știe că trebuie să invoce în fiecare zi nașterea de Sus.

Suntem deci martori în contextul concret al zilelor noastre, urmând carisma în toată puterea sa, pe Papa ca garanție că această carismă trăiește în instituția Bisericii și odată cu el, urmând episcopii, oferindu-ne clipă de clipă, viața pentru mărirea umanității lui Isus Cristos.

Sâmbătă după-masa, 24 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, cvartetul nr. 14 în re minor, D 810, „Fata și moartea”

Amadeus Quartet

„Spirto Gentil” nr. 7, Deutsche Grammophon

■ A DOUA MEDITAȚIE

Julián Carrón

„Feriți cei săraci în duh, pentru că a lor este împărăția cerurilor.” (Mt 5,3)

Încercăm să descriem lipsa umanului pentru a putea înțelege mai bine fractura dintre cunoaștere și credință. Până acum ne-am ocupat de factorul rațiune, de conștiință. De acum trebuie să abordăm un alt factor esențial în definirea omului: libertatea.

1. Prin intermediul libertății: tot umanul

„Omul, ca ființă liberă nu poate ajunge la împlinire, la destinul său, decât prin intermediul libertății sale. [...] Dacă eu mi-aș îndeplini destinul fără libertate, nu aș putea fi fericit, nu ar fi fericirea mea, nu ar fi destinul meu.”⁵⁰ Ce exaltare unică a eului! În fața ispitei ce stă mereu la pândă căutând „sisteme atât de bine puse la punct încât nimeni n-ar mai trebui să fie bun” – după cum zice T.S. Eliot⁵¹ – Giussani exaltă într-un mod incredibil implicarea eului. Motivul este același pe care-l dăduse și Platon, cu secole în urmă, într-unul din Dialogurile sale: [Diotima] „Ce anume dorește cel care iubește lucrurile bune?” [Socrate] „Dorește să fie ale lui” [D.] „Și ce se va petrece cu el după ce vor fi ale lui?” [S.] „La o asemenea întrebare răspunsul este mai ușor: va fi fericit.” [D.] „Într-adevăr, cei fericiți sunt fericiți, tocmai pentru că au dobândit binele și astfel nimeni nu are prilej să mai întrebe *de ce dorește cineva să fie fericit?* Dimpotrivă, în asemenea caz se pare că răspunsul și-a atins pe deplin țelul” [S.] „Adevărat, așa e cum spui tu.” [D.] „Și ce crezi, dorința aceasta și dragostea aceasta sunt ele oare

⁵⁰ L. Giussani, *Sensul religios*, op.cit., pp. 186-187.

⁵¹ T.S. Eliot, *Corul din piesa „La Rocca”*, BUR, Milano 1994, p. 89.

simțite de toți oamenii, toți doresc ca lucrurile bune să fie ale lor și să fie mereu ale lor?” [S.] „Eu cred că toți.”⁵² Toți oamenii își doresc ca lucrurile bune să fie ale lor, este o dorință comună tuturor. Dar pentru a le dobândi trebuie să iubim, să aderăm, adică să ne implicăm libertatea, însă știm bine că uneori dorim să sărim peste acest pas, e o ispită ce stă mereu la pândă. Scrie Luisa Muraro: „Noi vrem întotdeauna să dăm responsabilitatea propriei vieți altcuiva; foarte ușor căutăm pe cineva căruia să-i spunem: *Ocupă-te tu, te rog, de viața mea*”.⁵³ Și fiți siguri că se va găsi mereu cineva „plin de caritate” gata gata s-o facă...

Dacă cineva dorește ca altcineva să îl scutească de libertatea lui – spuneți-i cum vreți, îndrumător spiritual sau șef sau prieten, totuna e – trebuie să-i intre bine în cap că așa nu va ajunge la fericire, că nimic nu va fi niciodată al său, deoarece eu nu pot ajunge la împlinirea mea decât prin intermediul libertății mele, altfel n-ar mai fi a mea. Iar dacă nu-ntelegem asta – după cum, din păcate, de atâtea ori îmi dau seama că nu-ntelegem – voi încerca mereu să pun în cărca altcuiva drama libertății mele. Tocmai de acea povară vrea să ne ușureze – în binecunoscuta legendă scrisă de Feodor Dostoievski – Marele Inchizitor, care-i reproșează lui Isus faptul că le-a dat oamenilor libertatea. E impresionant să citim respectivul fragment: „În loc de a căuta să le zălogești libertatea, tu le-ai sporit-o și mai mult, aruncând pe veci chinuitoarea ei povară asupra împărăției sufletului omenesc. Ai vrut să ai parte de dragostea liber consimțită a omului, ai dorit să te urmeze de bunăvoie, ademenit și subjugat de tine, de ideea ta. În locul legii străbune, pe care se putea bizui în momentul acela, omul trebuie să aleagă cu inima slobodă ce este rău și ce este bine, având înaintea ochilor doar chipul tău drept călăuză menită să-i îndrume pașii, dar cum de nu te-ai gândit că, așezând pe umerii lui o povară așa de grea ca libertatea de a alege, până la urmă el va ajunge să pună la îndoială până și chipul tău și să tăgăduiască adevărul propovăduit de tine?”⁵⁴ De această povară vrea Marele Inchizitor, fiecare Mare Inchizitor, să ne scape. Planul lui ar fi acela de a-l ușura pe

⁵² Platon, *Banchetul*, 204 e – 205 a. [trad. rom. de Petru Creția, Ed. Humanitas, București 1995, pp. 128-129.]

⁵³ L. Muraro și A. Sbrogiò, (ed. îngrijită de), *Il posto vuoto di Dio*, [Locul liber al lui Dumnezeu], Marietti, Milano 2006, p. 25. [Luisa Muraro aparține grupului de filosofi italieni contemporani; este autoarea mai multor monografii, studii și articole având ca temă principală refacerea figurii feminine în mistica de factură creștină, aducându-și astfel o importantă contribuție la domeniul reflecției teologice asupra naturii feminine a lui Dumnezeu, n.tr. sursa Wikipedia].

⁵⁴ F.M. Dostoievski, *Frații Karamazov*, traducere de Ovidiu Constantinescu și Isabela Dumbravă, Ed. Leda-Corint, București 2005, p. 371-372.

om de această insuportabilă povară, înlocuind libertatea cu autoritatea. În acest fel umanitatea ar fi redusă la o turmă fericită, iar fericirea ar fi plătită cu prețul libertății. Dar o asemenea fericire nu va fi niciodată a mea!

Uneori ne eliberăm de această povară și de responsabilitatea ce ne stă în cale, dând vina pe tot ce ne-nconjoară (pe împrejurări, pe ceilalți, pe companie, pe Fraternitate, pe te miri cine), dar e inutil, pentru că – iar fraza aceasta a lui don Giussani m-a impresionat întotdeauna – „niciun rezultat uman nu poate fi pus în întregime doar pe seama unor pure împrejurări exterioare, pentru că libertatea omului, chiar așa slăbită cum este [datorită păcatului originar], rămâne semnul de neșters al creaturii lui Dumnezeu”.⁵⁵ Într-adevăr, e impresionantă această afirmare a omului neredus la niciun fel de factor anterior de tip biologic, psihologic, sociologic, de orice natură. Libertatea omului, chiar așa slăbită cum este, rămâne semnul de neșters al creaturii lui Dumnezeu: aceasta e demnitatea noastră de oameni! „Numai prin libertatea mea destinul, finalul, scopul, obiectivul ultim poate deveni un răspuns adresat mie. [și într-adevăr dacă nu risc să verific ceea ce am întâlnit prin intermediul libertății mele, n-am de unde să știu dacă e un răspuns adresat mie, n-am cum să mă conving personal, nu pot experimenta dacă e răspunsul adresat mie; iar dacă nu-l experimentez direct, ceea ce mi se propune nu va deveni niciodată al meu, ci va rămâne străin de mine; nu în sensul că-l pun în dubiu, că nu mai cred în el, ci pur și simplu nu e al meu.] Nu ar fi umană o împlinire a omului, nu ar fi împlinire a ființei umane, dacă ea nu ar fi liberă.”⁵⁶ Avem din nou toate semnele care ne permit să înțelegem când există umanul și când lipsește.

„Așadar, dacă atingerea destinului, a împlinirii, trebuie să fie liberă, libertatea intră în joc chiar și în *descoperirea* lui. Chiar și descoperirea destinului, a semnificației ultime, dacă ar fi automată, nu ar mai fi a mea.” Această observație a lui don Giussani nu trebuie considerată scontată, pentru că de obicei noi credem că libertatea are legătură doar cu răspunsul o dată ce am cunoscut, și nu credem că are legătură și cu descoperirea. „Destinul este ceva în fața căruia omul este responsabil; modalitatea în care omul își împlinește propriul destin este responsabilitatea lui, este fructul libertății. Libertatea deci constă nu doar în a merge spre Dumnezeu ca o coerență a vieții, ci chiar în descoperirea lui Dumnezeu”.⁵⁷ Adică: ne gândim că libertatea intră în joc abia după ce rațiunea l-a descoperit, nu în procesul de descoperire, de cunoaștere, ci doar în a fi coerent față de Cel pe care l-am cunoscut. Dar – și cât

⁵⁵ L. Giussani, *De ce Biserica*, op. cit., p. 51.

⁵⁶ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 187.

⁵⁷ *Id.*

e de hotărâtor acest aspect! – nu e cunoaștere dacă nu intră în joc simultan rațiunea și libertatea. Și așa cum am vrea să ajungem la destin fără libertate, la fel am vrea și o cunoaștere care să nu trebuiască să implice libertatea.

În aceasta suntem de-a dreptul moderni. Modernitatea urmărește un tip de cunoaștere atât de sigur încât crede că-l poate obține doar cu prețul eliminării libertății. De aceea în cunoaștere există o ruptură între rațiune și libertate: „modernii” nu reușesc să pună împreună rațiunea și libertatea. Chiar și noi ne gândim de multe ori că dacă libertatea intră în chestiune, atunci cunoașterea nu poate fi sigură. Pentru a fi de încredere – gândim noi – cunoașterea trebuie să fie liberă de influența libertății. Ne amăgim că putem cunoaște fără să ne implicăm, păstrând distanța și făcând pe judecătorii tuturor lucrurilor. „Dacă atitudinea față de realitate condiționează cunoașterea acesteia, ba, în această privință, chiar și prezența ei efectivă, asta se întâmplă pentru că libertatea omului se manifestă aici la fel ca pretutindeni [...] putând spune de sau nu în fața realității”.⁵⁸ Și e adevărat că sfântul Grigore de Nyssa spunea că omul „dacă lasă la o parte libertatea, își pierde pe loc darul gândirii”.⁵⁹ E ceea ce am învățat mereu de la don Giussani: „Sunt atâția oameni de știință care, aprofundând experiențele lor științifice, l-au descoperit pe Dumnezeu; și atâția oameni de știință care au crezut că-l evită sau îl elimină pe Dumnezeu prin intermediul experienței lor științifice. Sunt atâția literați care, printr-o percepție profundă a existenței omului, l-au descoperit pe Dumnezeu; și atâția literați care prin atenta observare a experienței umane l-au evitat sau eliminat pe Dumnezeu. Sunt atâția filosofi care au ajuns la Dumnezeu prin reflecțiile lor; și atâția filosofi care prin gândirea lor l-au exclus pe Dumnezeu. Asta înseamnă că a-l recunoaște pe Dumnezeu nu este o problemă nici de știință, nici de sensibilitate estetică și nici măcar de filosofie ca atare. Este o problemă de libertate. O recunoștea unul dintre cei mai cunoscuți neo-marxiști, Althusser, când spunea că între existența lui Dumnezeu și marxism nu este o problemă de rațiune, ci de opțiune.”⁶⁰ Dacă libertatea nu intră în joc, nu există cunoaștere, deoarece – așa cum afirmă Nikolai Berdiaev – „departe de a fi numai un proces intelectual, cunoașterea angajează toate forțele omului, ea face loc opțiunii volitive, precum și actelor de atracție și de respingere a Adevărului.”⁶¹

⁵⁸ M. Zambrano, *Per l'amore e per la libertà*, [Din iubire și pentru libertate], Marietti, Milano 2008, p. 153.

⁵⁹ Grigore de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*, Città Nuova, Roma 1990, p. 116.

⁶⁰ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 187.

⁶¹ N. Berdiaev, *Împărăția lui Dumnezeu și împărăția cezarului*, trad. rom. de Nina Nicolaeva, Ed. Humanitas, București 1998, p. 2.

De ce măreție dă mărturie încă o dată Giussani atunci când nu cenzurează niciun aspect, niciun factor constitutiv al eului – rațiune și libertate –, când îl afirmă pe unul fără a-l exclude pe celălalt și invers, când încearcă să ne facă să înțelegem legătura dintre ele, din moment ce, dacă-l îndepărtăm pe unul sau pe celălalt, nu mai există cunoaștere!

Dar cele spuse până acum ridică o problemă ce ar trebui s-o înfruntăm: dacă situația în cauză nu ține numai de rațiune, ci și de opțiune, în acest caz orice opțiune a libertății e la fel de adevărată? E numai o arbitraritate? Orice opțiune e la fel de rațională? Trebuie să uităm sau să eliminăm tot ceea ce am spus până acum despre rațiune?

Se pune aici întrebarea care e raportul dintre libertate și rațiune în cadrul cunoașterii? Pentru a mă face înțeles, vă dau un exemplu banal, de care mă foloseam pentru elevii mei de liceu, din Spania. Închipuți-vă două persoane care se uită la un tânăr care-i dăruiește iubitei sale un obiect despre care știu că e la preț de 1 euro (există magazine cu raioane unde totul e la 1 euro). Una îi spune celeilalte: „Uite și la asta, ce zgârie-brânză: 1 euro! Numai atât ține la ea? De 1 euro!” Cealaltă persoană care observă situația îi răspunde: „Nu-ți legi nimic, pentru că prin obiectul acesta, așa cât costă el, 1 euro, are loc ceva mai mult: îi spune cât de mult ține la ea. Prețul nu e hotărâtor.” Dar prima persoană insistă: „Las-o baltă! L-am văzut amândoi în magazin, costa 1 euro! Asta-i tot ce contează, restul sunt fantezii de-ale tale.” Care opțiune ține cont cel mai bine de toți factorii implicați în acest gest? Îl percepe mai bine cel care zice: „1 euro!” (care chiar așa e), sau cel care, deși recunoaște sărăcia cadoului, descoperă că acolo se întâmplă ceva mai mult? Vedeți cum libertatea se joacă în descoperire și că avem de-a face cu o opțiune? Dar dacă i-am întreba direct pe cei doi iubiți care din cele două interpretări exprimă mai bine ceea ce se petrece între ei, oare ar recunoaște ei ca fiind echivalente cele două interpretări ale celor ce i-au văzut? Sau mai există o altă interpretare, care exprimă ceea ce se petrece cu adevărat între ei? E o problemă de opțiune, fără nicio îndoială: dar o opțiune e rațională, iar cealaltă irațională, una e străină naturii a ceea ce se petrece, iar cealaltă o explică în mod exhaustiv. Dacă nu accept să-mi deschid rațiunea până într-acolo încât să înțeleagă întreaga semnificație a faptelor, opțiunea mea e împotriva evidenței a ceea ce se întâmplă, și nu mai recurg la ea (deși e adevărat că nu toate interpretările explică lucrurile într-un mod adevărat). De aceea, libertatea se pune în mișcare nu doar după, ci încă de la început.

E ceea ce spune și don Giussani atunci când ne dă exemplul cu penumbra: „Dacă voi, în penumbra, întoarceți spatele luminii, puteți exclama:

«Totul este nimic, este obscuritate, fără sens». Dacă întoarceți spatele întunericului, puteți zice: «Lumea este anticamera luminii, începutul luminii.» Această diversitate de poziții este exclusiv o alegere. Și totuși adevărata problemă nu e aici. Din cele două poziții, cea care întoarce spatele luminii și zice: «Totul este umbră», sau cea care întoarce spatele umbrei și zice: «Suntem la începutul luminii», din cele două poziții una are dreptate, și alta nu. Una din cele două elimină un factor, chiar dacă este abia schițat: de fapt, dacă este penumbră, există lumină.⁶² Există o opțiune care este în funcție de natură, iar aceasta scoate în evidență rațiunea; și există o opțiune care este împotriva naturii, iar aceasta umbrește rațiunea. Opțiunea e decisivă.

Această dinamică ce are loc în toate circumstanțele realității, are loc cu atât mai mult în cazul evenimentului creștin, care prin caracterul său excepțional provoacă și mai mult libertatea. Și nu orice fel de hotărâre a libertății este la fel de rațională. „Isus a scos un diavol și acesta era mut; îndată ce a ieșit diavolul, mutul a început să vorbească, iar mulțimile se mirau. Însă unii dintre ei spuneau: «Cu Beelzebul, căpetenia diavolilor, îi scoate pe diavoli». Alții, ispitindu-l, cereau de la el un semn din ceruri. Dar el, cunoscând gândurile lor, le-a spus: «Orice împărăție dezbinată în ea însăși se ruinează și se prăbușește casă peste casă. Deci, dacă Satana este dezbinat în el însuși, cum va dura împărăția lui? Voi ziceți că eu îi scot pe diavoli cu Beelzebul. Dar dacă eu îi scot pe diavoli cu Beelzebul, fiii voștri cu cine îi scot? Pentru aceasta ei vor fi judecătorii voștri. Însă, dacă eu îi scot pe diavoli cu degetul lui Dumnezeu, atunci împărăția lui Dumnezeu a ajuns la voi.»⁶³ General valabil, atât în cazul cadoului, cât și al semnelor pe care Dumnezeu le face să se întâmple în mijlocul nostru! Și toți știm că aceasta nu e doar ceva din trecut, ci ceva care se întâmplă astăzi, aici, dinaintea aceluiași semn pe care Misterul le face printre noi: sunt unii care dau explicația *x* și alții care dau explicația *y*. Dar oricare ar fi explicația, Isus scotea diavolii: oricare ar fi interpretarea, problema e că nu s-ar pomeni despre ea acum, dacă n-ar fi fost minunile pe care Isus le săvârșește. De aceea, nu e de ajuns orice fel de interpretare, ci aceea care dă seama de faptul respectiv în manieră exhaustivă. De fapt, în evanghelia după Ioan, Isus îi mustră direct: „Dacă n-aș fi făcut între ei lucrările pe care niciun altul nu le-a făcut, nu ar avea păcat. Însă acum au văzut și m-au urât și pe mine și pe Tatăl meu. Dar trebuie să se împlinescă cuvântul scris în Legea lor: *M-au urât fără motiv.*”⁶⁴ Adică opțiunea lor era împotriva rațiunii, pentru

⁶² L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 188.

⁶³ Lc 11, 14-20.

⁶⁴ In 15, 24-25.

că au văzut semnele și nu L-au recunoscut. Înțelegeți, acum, până unde se pune în joc drama libertății?

Aici don Giussani face o afirmație genială, în care la-nceput abia-ți vine să crezi. „De fapt, omul afirmă în libertatea sa ceea ce a decis deja încă din start”⁶⁵, adică a decis scorul meciului înainte de-a începe jocul; pe urmă n-au decât să se întâmple orice fel de semne vrem noi, eu însă m-am hotărât să nu mă las impresionat. Când am citit prima oară această frază mi-am spus: asta-i prea de tot! Până când, într-o zi, am dat peste ea în carne și oase, în timp ce țineam o lecție. Eram pe punctul de a citi Evangheliile și scrisesem pe tablă cuvântul „Evanghelii”; mă-ntorc și-un elev îmi zice: „Doar nu credeți că Evangheliile ne pot oferi o cunoaștere a lui Isus; au fost scrise de creștini, închipuiți-vă ce fel de cunoaștere obiectivă adevărată ne-ar putea da ele!” Atunci l-am întrebat: „În cazul acesta, după părerea ta, poziția cea mai potrivită, punctul profund de pornire în raport cu realul, este îndoiala?” „Bineînțeles că e îndoiala. E-atât de evident!... Nu care cumva să credeți că-s tâmpit.” „Deci, din cele ce-mi spui, când azi-dimineață mama ta ți-a pus dinainte ceașca de cafea, la micul dejun, tu ți-ai zis: «N-o beau până n-o analizez din punct de vedere chimic, ca să fiu sigur că nu este venin»”. Și-acum îmi amintesc reacția tânărului respectiv care, cu fața roșie de furie, ridică mâna și-mi zice: „Dar locuiesc cu mama de 16 ani!”. „Aha! Deci nu întotdeauna e rațional să pornim de la îndoială. Atunci, care e diferența între modul cum ai reacționat în fața cuvântului „Evanghelii” și în fața ceștii de cafea a mamei tale, în dimineața asta?”. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult este partea a doua a episodului. Pentru că 15 zile mai târziu – când nu-și mai amintea nici el de întâmplare – citeam în clasă o pagină din Evanghelie, pentru a le arăta tuturor experiența discipolilor într-o zi petrecută cu Isus; Isus merge la sinagogă și se apucă să-i învețe, iar toți de acolo erau cuprinși de mirare, deoarece îi învăța ca unul ce are autoritate și nu ca învățații legii; apoi vindecă un om posedat de un duh necurat; merge la casa lui Petru și-o vindecă pe soacra acestuia; iar seara, în cetate, îi vindecă pe mulți alții care sufereau de tot felul de boli; în ziua următoare, dis de dimineață, se scoală și se duce să se roage. Iar eu terminam de citit invitându-mi elevii să-și închipuie ce trebuie să fi simțit oamenii care-l urmau pe Isus zile-n șir, săptămâni și luni întregi, trăind cu El asemenea zile. Și-am întrebat atunci: „Dacă vouă vi s-ar fi întâmplat să fiți acolo, ce-ați fi simțit?” Primul care a intervenit a fost același tânăr. Știți ce mi-a spus? „Eu unul aș căsca bine ochii să nu fiu tras pe sfoară.” La care eu i-am replicat: „Îți dai seama că și acum două săptămâni ai spus

⁶⁵ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 188.

aceiași lucru?” Nu-și dăduse deloc seama de asta; a-ncremenit, chiar așa, a-ncremenit. Tânărul acela trăia îndoiala în raport cu orice, în fața oricărui fapt apărea în el îndoiala, cu care apoi se raporta la real. Decisese deja încă din profunzimea începutului. Iată de ce don Giussani are dreptate când afirmă: „Libertatea nu se demonstrează nici în spectaculozitatea alegerii; ci libertatea se joacă în amurgul palid al impactului conștiinței lumii [adică în impactul cu realul].”⁶⁶

De aceea, – încă de prima oară când am auzit-o – m-a impresionat foarte mult această povestire a Elsei Morante: „A fost odată o SS-istă care pentru fărâdelegile ei oribile, într-o zi, la ivirea zorilor, era dusă la locul de execuție. Mai avea de străbătut până acolo încă vreo cincizeci de pași, locul fiind situat în curtea închisorii. Pe când străbătea curtea, privirea i se opri din întâmplare asupra unei crăpături din zidul închisorii, unde înflorise o floare a cărei sămânță fusese purtată până acolo de vânt, una din acele flori ce răsar unde dă Domnul și cresc – pare-se – cu aer și moloz. Era o biată florică, având patru petale de culoare violet și o mână de frunze sfrijite, dar în acel început de zi SS-ista văzu, în toată splendoarea ei, întreaga frumusețe și fericire a universului, și se gândi: «Dac-aș putea să mă-ntorc înapoi și să opresc timpul în loc, aș fi gata să-mi petrec toată viața contemplând această biată floare.» În clipa aceea, ca și cum altcineva ar fi vorbit înlăuntrul ei, auzi un glas, propriul glas, dar acum plin de voieșie, limpede, deși îndepărtat, venind de cine știe unde, care-i striga: «Adevăr, adevăr îți zic: pentru acest ultim gând al tău avut acum, când ești pe punctul de a muri, te vei mântui.» Cele spuse până aici mi-au luat ceva timp să ți le povestesc, dar în cazul ei au durat o fracțiune de secundă. Între SS-ista ce trecea prin curtea închisorii, înconjurată de gardieni, și floarea din dreptul zidului era cam aceeași distanță ca la început, adică nu mai mult de un pas. «Nu!» strigă ea în sine, întorcându-se înapoi cu furie, «nu mă las eu așa de ușor păcălită!», și fiindcă mâinile îi erau legate, rupse florica aceea cu dinții, apoi o aruncă pe jos, o călcă în picioare și scuipă peste ea.”⁶⁷

Această dramă se joacă într-o clipită, la cea dintâi întrezărire a amurgului subtil: „Și iată alternativa în care omul, *aproape* pe nesimțite, se află: sau ieși în fața realității, deschis, cu ochii larg deschiși ai unui copil, în mod leal, spunând pâine pâinii și vin vinului, și atunci îmbrățișezi toată prezența sa [a realității așa cum îți este dată] găzduindu-i și sensul; sau te

⁶⁶ *Id.*

⁶⁷ E. Morante, *La Storia* [Povestea], Einaudi, Torino 1974, pp. 604-605. [E. Morante (1912-1985) a fost o scriitoare de nuvele și povestioare, cea mai cunoscută dintre ele fiind *La Storia*; a fost soția scriitorului italian Alberto Moravia, *n.tr.*]

pui în fața realității apărându-te cu brațul în fața ochilor pentru a evita lovituri neplăcute sau neașteptate, chemând realitatea la judecata părerii tale, și atunci în realitate cauți și admiți numai ceea ce îți convine, ești în mod potențial plin de obiecții la adresa ei, prea șiret pentru a-i accepta evidențele [nu ceea ce nu e clar, ci evidențele] și sugestiile mai gratuite și mai surprinzătoare. Aceasta este alegerea profundă pe care noi o operăm zilnic în fața ploii și soarelui, a tatălui și mamei noastre, în fața platoului cu micul dejun, a tramvaiului și în fața oamenilor, a colegilor de muncă, a testelor școlare, a profesorilor, a prietenului sau a prietenei [fiecare poate adăuga restul]. Decizia pe care am descris-o este în fața realului, totul. În fața unei asemenea decizii, este clar unde se află rațiunea, umanul întreg [umanul întreg!]: în acela care este deschis [când nu mai există deschidere, lipsește umanul] și zice pâine pâinii și vin vinului. Este cel *sărac* cu duhul, cel care în fața realității nu are nimic de apărut.⁶⁸

Chiar e impresionant să recitim aceste capitole din *Sensul religios*; pornind din interiorul atitudinii noastre față de fapte, față de prezențele și martorii pe care ni-i dă Domnul. Iar dacă acest aspect e atât de hotărâtor în regenerarea noastră, atunci – având în vedere că nu ne descurcăm de unii singuri, ci numai prin ceea ce Altul face în prezent, în „lucrurile pământeste” – dacă noi nu suntem disponibili, nu va putea niciodată să aibă loc renașterea noastră; nu pentru că e imposibilă, ci pentru că noi nu suntem disponibili, pentru că lipsește umanul (pentru că întreg umanul se află în ceea ce e deschis).

Și continuă apoi don Giussani: „Dacă tu ești «moral», adică dacă ești în atitudinea originară în care Dumnezeu te-a creat, adică într-o atitudine deschisă spre real, atunci înțelegi, sau, cel puțin cauți, adică întrebi. Dacă tu în schimb nu ești în acea poziție originară, adică dacă [fiți atenți din nou aici: e vorba de aceeași lipsă a umanului] ești alterat, falsificat, blocat în prejudecată, atunci ești «imoral» și nu poți înțelege [consecința nu e că mergi în iad sau că ești incoerent, nu: e că nu poți înțelege!]. Acesta este dramatismul suprem al vieții omului.”⁶⁹ În această atitudine față de real se joacă totul, deoarece având în vedere că nu ne putem retrezi noi singuri, nu ne putem renaște noi singuri, ci trebuie să acceptăm să fim generați de un Altul, totul depinde de capacitatea noastră de a fi deschiși în fața acestuia. Altfel, aplicăm, asemenea celorlalți, măsura pozitivistă, și nu reușim să vedem bine.

⁶⁸ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., pp. 188-189.

⁶⁹ *Ibid.*, p. 190.

2. Educația către libertate

De aici se-nțelege cât este de hotărâtoare educarea libertății. De aceea insistă don Giussani atât de mult asupra ei: „Problema fundamentală a acestei mari aventuri a «semnului» care e lumea [...] este educația către libertate. Dacă realitatea îl cheamă pe om spre altceva, educația către libertate e egală cu educația către responsabilitate. Responsabilitatea derivă din «răspund». Educația către responsabilitate e răspunsul la o chemare.”⁷⁰ Cum anume mă cheamă? Am spus-o azi-dimineață: prin intermediul metodei „semnului”, acel ceva din real prin intermediul căruia ființa mă cheamă să răspund.

a) Educația către atenție

„Înainte de toate educația către responsabilitate implică o educație către *atenție*. Deoarece [fiți atenți prin ce realism se evidențiază don Giussani] atenția nu obține în mod necesar spațiul unei libertăți angajate [din nou: lipsa umanului]; nu e automat ușor să fii atent [pentru că atenția e o tensiune, e un efort, o sursă de osteneală: de aceea n-ar trebui s-o considerăm implicită]. Ideea preconcepută, ori de unde ar proveni [iar aici don Giussani ne ajută nemaipomenit de mult: fiecare se poate recunoaște în diferitele categorii], împiedică atenția: predominarea interesului, deci a distragerii; afirmarea unei idei gata făcute, deci eludarea mesajului de nouitate; concentrarea sensibilității asupra a ceea ce ne place, adică creșterea progresivă a unei insensibilități față de nuanțe, față de detaliile unei propuneri; stângăcia unei superficialități, care devine delict, când e vorba de o problemă gravă.”⁷¹ Toate acestea sunt posibilități în care apare lipsa umanului, pentru că întreg umanul se află în ceea ce e deschis spre totalitate. De aceea insistă pe cât de importantă este această subliniere înverșunată a realității. Fiecare putem verifica în ce fel stăm în fața semnelor pe care Domnul face să ni se întâmple. Cum mai putem să spunem în continuare că, de fapt, întreaga excepționalitate ce o vedem își poate afla o altă explicație care să nu fie prezența lui Cristos? Cum e posibil să spunem în continuare că numele Său e ceva adăugat? Doar datorită unei lipse de atenție sau datorită unei indisponibilități de a-L accepta.

b) Educația către acceptare

De aceea, don Giussani indică un al doilea factor, și anume „educația către capacitatea de *acceptare*. [...] Educarea spre atenție și către acceptare [...]

⁷⁰ *Ibid.*, p. 193.

⁷¹ *Ibid.*, pp. 193-194.

e o pedagogie care ne deschide porțile deja prematur închise. [...] [Deci] asigură modalitatea profundă cu care trebuie să înfruntăm realitatea: deschis, liber, fără acea prejudecată ce cheamă realitatea la propriul nostru verdict de judecător, deci fără să judecăm realitatea potrivit unui preconcept. Oricum o educație a libertății către atenție, deci către deschiderea spre totalitatea factorilor aflați în joc, și o educație spre acceptare, adică spre îmbrățișarea conștientă a ceea ce ne stă în fața ochilor, constituie chestiunea fundamentală a unui drum uman.⁷² Fiindcă dacă nu ne educăm spre această atenție, către această acceptare a ceea ce vine din afara noastră, ne sufocăm.

De aceea, cine urmează ceea ce Domnul face să se întâmple în fața noastră, înflorește; iar cine nu se lasă generat de ceea ce i se întâmplă, putrezește. Prin urmare, trebuie să ne anternăm toți pentru această atitudine corectă în fața realității, în fața acelei poziții originare cu care ne-a înzestrat Misterul. Iar această educație nu e – ne-a spus-o mereu don Giussani – o spontaneitate: trebuie să ne implicăm, e nevoie de o muncă.

Așadar, întrebarea adevărată este: cum se educă libertatea? Răspunzând provocării realului; dacă realul provoacă, atunci educația libertății trebuie să fie o educație de a răspunde la această provocare. E simplu: „Este educația de «a fi flămând și însetat» cea care ne face să fim atenți la solicitările care umplu confruntarea cu totalitatea realului. [...] Fericiți cei flămânzi și însetați. [Umanul căruia îi este foame și sete e un har; astfel, viața e o binecuvântare, deoarece devin capabil să întâmpin tot realul.] În schimb blestemați cei ce nu simt foamea și setea, cei ce știu deja, cei care nu așteaptă nimic! Blestemați cei mulțumiți, pentru care realitatea este doar pretext pentru toată agitația lor și care nu așteaptă nimic cu adevărat nou de la ea [iată blestemul].⁷³ Dacă încă mai spunem că nu înțelegem ce înseamnă lipsa umanului, eu unul nu găsesc altă descriere mai impresionantă decât următoarea: „Toate «dar, dacă, poate...» cu care se încearcă să se atace pozitivitatea procesului de raportare eu-realitate, sunt focuri de baraj și perdele de fum, pentru a proteja retragerea omului din angajarea în realitatea însăși.⁷⁴ Nu v-o spun ca reproș, ci ca să avem toate elementele necesare pentru a înțelege în ce constă munca propusă de don Giussani, asta dacă vrem să fim cu adevărat copiii lui, și nu să ne întoarcem la a fi iarăși ca restul oamenilor.

---

⁷² *Ibid.*, p. 194.

⁷³ *Ibid.*, p. 195.

⁷⁴ *Ibid.*, p. 197.

3. Condiția libertății

„Unde stă adevărata dificultate pentru om de a citi numele misterios, sugerat, însemnat de întregul real care-l cheamă? Unde stă adevărata dificultate de a identifica existența lui Dumnezeu, existența misterului, a semnificației care se află dincolo de om?”⁷⁵ Adevărata dificultate este aceea căreia don Giussani îi spune experiența riscului; pe care el însuși a identificat-o mereu în acea experiență ce-o trăise în copilărie, cu un grup de alpiști, la o cățărare cu corzi: trebuia să sară mai puțin de un metru, peste o prăpastie, dar era speriat și cuprins de panică se prinse de un colț de stâncă, lăsându-se pradă fricii. „Am înțeles bine acest concept amintindu-mi brusc, după atâția ani, un episod din copilărie. Ceream să fiu luat la ascensiunile montane cu corzi și mi se răspundea: «Ești prea mic.» Într-un anumit moment mi s-a spus: «Dacă vei promova în iunie, vei face cu noi prima ascensiune cu corzi.» Așa s-a întâmplat. Înainte era ghidul, apoi eu, apoi doi bărbați. Am urcat până la jumătatea drumului; când am văzut ghidul făcând un mic salt. Eu care eram la trei sau patru metri distanță, l-am auzit pe ghid spunându-mi, în vreme ce agitam coarda în mâna nervoasă: «Hai! Urcă!». Mă aflam la marginea unei prăpăstii. M-am întors, m-am prins de un colț de stâncă și trei oameni nu m-au putut desface. Îmi amintesc vocile care-mi repetau: «Nu-ți fie frică, suntem noi aici!» și eu îmi ziceam: «Ești un prost, te duc ei»; și mi-o spuneam mie însumi, dar nu reușeam să mă desprind de sprijinul meu improvizat. Această panică neobișnuită m-a făcut să pricep, după mulți ani, ce e experiența riscului. Nu absența rațiunilor m-a blocat; dar rațiunile rămâneau în aer, nu mă atingeau. E ca și atunci când se spune: «Da, aveți dreptate, dar nu m-ați convins». E un hiat, abis, un gol între intuiția adevărului, a ființei, dată de rațiune și voință: o disociere între rațiune, perceperea ființei și voința care e afectivitate, adică energie de adeziune la altă ființă (creștinismul ar indica în această experiență o rană produsă de păcatul originar). De aceea cineva poate vedea rațiunile, dar nu se mișcă. Nu se mișcă, deci îi lipsește energia coerenței: [atenție!] a coerenței, nu în sensul etic al comportamentului consecvent [n-o luăm încă la vale imediat], ci în cel teoretic al adeziunii intelectuale la adevărul întrevăzut de rațiunile mișcării.⁷⁶ Acolo a început să-nțeleagă în ce anume constă cu adevărat dificultatea: „Când voi fi fost în stare să-mi desfac brațele de colțul acela de piatră? Numai cu o enormă forță a voinței. Dar această forță a voinței n-o aveam; și nu e în ea soluția. [...] Iată [așadar]

⁷⁵ *Ibid.*, p. 197.

⁷⁶ *Ibid.*, pp. 198-199.

adevărata definiție a experienței riscului: frica de a afirma ființa, stranie, deoarece e străină naturii noastre, e în contradicție cu ea.”⁷⁷ Disocierea între rațiune și voință, consecință a păcatului original, provoacă această lipsă de energie. Hans Urs von Balthasar a numit-o așa: *Manko an Gnade*: „Hotărârea unui individ împotriva lui Dumnezeu, și nu hotărârea oricui, ci a întemeietorului familiei omenirii, a aruncat toată această familie nu atât în păcate personale, cât într-un deficit de har [*Manko an Gnade*], (cu consecințe directe asupra structurii naturii lui)”.⁷⁸ O lipsă a harului, o lipsă de energie pentru a adera, ca și cum aș apuca o sticlă, dar mi-ar cădea din mână fiindcă n-am forța necesară s-o țin.

Dacă energia nu poate fi recuperată printr-un efort de voință, atunci care este remediul? „Există în natură o metodă care reușește să ne dea această energie a libertății, care ne face să depășim, să trecem peste frica riscului. Pentru a trece peste prăpastia reprezentată de «dacă», «dar», «poate», metoda folosită de natură e fenomenul *comunitar*. Un copil aleargă pe coridor, împinge cu mânuțele ușa deschisă mereu a unei camere întunecoase; înfri-coșat, se întoarce. Mama îi apare înainte, îl ia de mână și astfel va intra în orice cameră întunecoasă din această lume. Doar dimensiunea comunitară îl face pe om suficient de capabil să depășească experiența riscului.”⁷⁹

Nu orice companie este de ajutor, după cum o demonstrează însuși exemplul lui don Giussani. E nevoie de o prezență care să poată învinge, prin atractivitatea ei, această ruptură între rațiune și afecțiune, și care să mă-nsoțească până în întuneric, o prezență care să mă lipească de ea. E adevărat că atunci când situația devine într-adevăr dură – ca în cazul apostolilor, în timpul patimilor lui Cristos: l-au părăsit cu toții și nici măcar Prezența Lui n-a putut împiedica aceasta – e nevoie de o putere și mai mare. „Se numește Cristos înviat și Spiritul său ce stăpânește lumea, Spirit care intră în lume mai ales prin cei chemați – Rusaliile – și apoi se răspândește în lume: prin Înălțarea la Cer merge la esența lucrurilor, care sunt toate ale sale; iar lucrurile nu-și dau seama că sunt apucate, dar o mână se strânge în jurul lor, motiv pentru care ele se simt susținute și edificate la momentul potrivit: se numește harul lui Cristos. Harul. Numai el poate la un moment dat să ducă la împlinire ceea ce compania nu a reușit să împlinească și ceea ce marele om nu a reușit să ducă la împlinire.”⁸⁰ Era nevoie de puterea Spiritului, după cum explică sfântul Paul: „nimeni nu poate să

⁷⁷ *Ibid.*, pp. 199-200.

⁷⁸ H. U. von Balthasar, *Teodrammatica. IV: L'azione*, Jaca Book, Milano 1982, p. 169.

⁷⁹ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 200.

⁸⁰ L. Giussani, *Se poate (cu adevărat!?) trăi așa?*, BUR, Milano 1996, p. 106.

spună «Isus este Domnul» decât prin Spiritul Sfânt.⁸¹ Și iarăși – așa cum am văzut în această dimineață – doar harul Spiritului este în măsură să învingă definitiv această ruptură între rațiune și afecțiune pentru a ne putea naște din nou. De aceea, primul lucru ce trebuie să-l facem este să cerem acest har: *Veni Sancte Spiritus, veni per Mariam*.

Dar cum anume acționează Spiritul? Într-un loc privilegiat – se numește „carismă” – unde putem fi educați să învingem această ruptură, dacă acceptăm să urmăm și să primim harul pe care Spiritul Sfânt i l-a dat lui don Giussani. De fapt, „dimensiunea comunitară reprezintă nu înlocuirea libertății, [...] ci condiția afirmării sale”.⁸² Cu această companie, generată permanent de puterea Spiritului, putem să ne riscăm în aventura vieții, menținându-ne la înălțimea staturii omului. Trebuie să cerem acest har, trebuie să mergem ca niște săraci, să mâncăm acea pâine numită Euharistie: nu suntem vizionari, știm foarte bine că avem nevoie, asemenea cerșetorilor, să stăm la coadă și, șchiopătând, să mergem să primim acea pâine fără de care nu ne descurcăm (e inutil, prefăcându-ne, să ne-amăgim c-ar putea fi altfel). Tot așa trebuie să mergem să cerșim și să primim harul iertării, în sacramentul pocăinței, pentru a o lua de la capăt ori de câte ori cădem.

Adevărata problemă este care companie e capabilă să ne însoțească în toate situațiile? Din acest punct de vedere – nu mă mai pot abține [să n-o spun] – e impresionant felul cum recitește don Giussani mitul lui Ulise: „Să ne imaginăm acest om cu toți marinarii lui, pe nava sa, care cutreiera din Itaca în Libia, din Libia în Sicilia, din Sicilia în Sardinia, din Sardinia în Baleare: toată «Marea Noastră» e stăpânită și măsurată, totul e parcurs în lung și lat de el. Omul e măsura tuturor lucrurilor. Dar ajuns la coloanele lui Hercule se află în fața convingerii comune că toată înțelepciunea, vreau să spun toată măsurarea sigură a realului, nu mai e posibilă. Dincolo de coloanele lui Hercule nimic nu mai e sigur, e golul și nebunia. Așa că acela care merge dincolo de ele e un fantasmagoric, care nu va avea nicio certitudine, dincolo de hotarele experimentabile înțelese în sens pozitivist e doar fantezia sau oricum imposibilitatea siguranței. Dar el, Ulise, tocmai pentru această «statură» cu care a parcurs *marea noastră*, ajuns la coloanele lui Hercule, simțea nu numai că acela nu era sfârșitul, dar era ca și cum adevărata sa natură s-ar fi eliberat în acel moment. Și atunci își învinse înțelepciunea și se duse. Nu a greșit pentru că a trecut dincolo: a merge dincolo era natura sa de om, hotărând aceasta s-a simțit într-adevăr om. Aceasta e

⁸¹ 1 Cor 12,3.

⁸² L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 200.

lupta între uman, adică sensul religios, și inuman, adică poziția pozitivistă a întregii mentalități moderne. Ea pare că zice: «Copilul meu, singurul lucru sigur e acela pe care tu îl constăți și îl măsoară științific, experimental; dincolo de el se află fantezia inutilă, nebunia, afirmația imaginară». Dar ce se află dincolo de această *mare a noastră* pe care o putem stăpâni, posedă și măsura? Oceanul semnificației. În această depășire a coloanelor lui Hercule se află faptul de a te simți om: când depășim această limită extremă pusă de falsă înțelepciune, de cea siguranță opresivă, și ne adâncim în enigma semnificației. Realitatea în impactul cu inima omului suscită dinamica pe care au suscitată-o coloanele lui Hercule în inima lui Ulise și a tovarășilor săi, pe fețele încordate de dorința de altceva. Pentru acele chipuri neliniștite și acele inimi pline de neliniște, coloanele lui Hercule nu erau un hotar, ci o invitație, un semn, ceva care chema dincolo de sine.⁸³ Și cine anume se-ncumetă să treacă de coloanele lui Hercule, cine poate pătrunde cu adevărat în întuneric, cine ne poate însoți în clipa când suntem în dificultate? Doar cel care trăiește viața la înălțimea acestei demnități umane: „Aceasta e statura omului în revelația iudeo-creștină. Viața, omul, e luptă, adică tensiune, raport – «în întuneric» – cu lumea de dincolo; o luptă fără să vezi fața celuilalt”.⁸⁴

Nu oricine este tovarăș de drum la acest nivel al dramei, deoarece „raportul cu acel dincolo face posibilă aventura în ceea ce se află aici, altminteri stăpânește plictiseala, izvor al prejudecății evazive sau iluzorii sau al disperării eliminatoare”.⁸⁵

Așadar – prieteni – întrebarea ce se pune este dacă dorim să fim „oameni aranjați”, sau dacă dorim să luăm parte la această aventură: dacă ne construim propria noastră Mare Mediterană, sau dacă ne lăsăm provocați de coloanele lui Hercule. Doar dacă este vie această tensiune către lumea de dincolo, poate fi suportabilă lumea de aici. Alternativa nu este că trăiesc mai comod, ci mai plictisit, mai disperat, mai sufocat. Am putea fi cu adevărat prieteni doar dacă ne lăsăm provocați de coloanele lui Hercule, de acel Dincolo. Însă mulți spun că e o nebunie să mergi dincolo ...

Noi putem să ne aventurăm dincolo de coloanele lui Hercule fără să fim nebuni, deoarece acel „Dincolo” ne-a devenit tovarăș, așa cum mărturisește sfântul Pavel: „Nu că aș fi dobândit deja aceasta sau aș fi ajuns la desăvârșire, dar mă străduiesc s-o cuceresc, așa cum am fost și eu cucerit de Cristos Isus. Fraților, eu nu consider că l-aș fi cucerit, dar un singur lucru

⁸³ *Ibid.*, pp. 204-205.

⁸⁴ *Ibid.*, p. 206.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 204.

fac: uit cele din urma mea și mă avânt către cele dinainte. Alerg spre scop, spre răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu, în Cristos Isus.”⁸⁶ Dacă Fraternitatea noastră n-ar fi una de oameni – oricât ar șchiopăta ei, pentru că nu e o problemă de coerență – cu privirile încordate de dorința unui Altul și cu inimile înfierbântate de dorul de Cristos, atunci nu doar că am trăda carisma, dar cu timpul vom ajunge să nu ne mai intereseze deloc. Să cerem Sfintei Fecioare și lui don Giussani să ne ajute să fim persoane la înălțimea staturii [noastre, *n.tr.*] de oameni.

---

⁸⁶ *Fil* 3, 12-14.

Duminică dimineata, 25 aprilie

La intrare și la ieșire:

Franz Schubert, piano trio nr. 2, op. 100, D 929

Eugène Istomin, pian; Isaac Stern, vioară; Leonard Rose, violoncel

„Spirto Gentil” nr. 14, Sony

Don Pino. „Fericiți cei ce flămâzesc și-nsetoșează.”

Angelus

Laude

■ ÎNTÂLNIREA DE DISCUȚII ȘI ÎNTREBĂRI

Daide Proseri. Am adunat întrebările, care au fost foarte multe, și fac două observații cu privire la ele. Prima e o judecată pozitivă, pentru că începe să se vadă, se vede rodul muncii de anul acesta, ca o capacitate de punere în joc a experienței personale cu propunerea făcută. A doua observație este că mare parte din întrebări se referă la lecția a doua, și asta probabil nu pentru că din punct de vedere cronologic este mult mai apropiată de momentul Întâlnirii de discuții și întrebări, ci tocmai pentru că acolo se înțelege bine că originea dificultății de a înțelege dinamismul rațiunii este clarificată chiar din interiorul întregului parcurs al acestor zile: fiindcă libertatea nu poate fi înțeleasă dacă e eliminată de pe traiectoria rațiunii în raportul cu realitatea ca semn. Am încercat să strângem întrebările, oferind o perspectivă a multora dintre problemele ce merită aprofundate.

Prima întrebare: Mie mi se pare că dacă cer harul, nu mă mișc; iar dacă lucrez eu, e ca și cum m-aș putea descurca fără ajutorul harului. Cum se întrepătrund aceste două lucruri?

Julián Carrón. Acesta e un exemplu a ceea ce spuneam încă de vineri seara: ne e greu să înțelegem raportul care există între har și libertate. Nu trebuie să ne speriem, pentru că e una din întrebările despre care s-a discutat cel mai mult de-a lungul timpului, iar faptul că și nouă ne este greu s-o înțelegem, nu e o surpriză... Dar trebuie s-o aprofundăm, pentru că dacă nu înțelegem legătura dintre cele două lucruri, e ca și cum pentru a-l afirma pe unul dintre ele ar trebui să-l negăm pe celălalt. Aproape că s-ar putea rescrie toată istoria Occidentului ca o dialectică între acești doi poli.

Pe noi ce ne interesează? Să-nțelegem ceea ce am încercat să spunem în aceste zile, și anume, că întâlnirea cu Cristos, adică harul, tocmai prin faptul că are această capacitate de a scoate eul din amorțeală (cu toată rațiunea lui, cu toată capacitatea libertății sale, cu toată capacitatea lui afectivă), pune în mișcare munca. De aceea, dacă cineva se-apucă de lucru e deja un semn al harului, e primul semn că s-a petrecut un fapt în viața sa, fapt care a mișcat ceva în propria persoană. Nici vorbă de obstacol în calea harului! Harul e la-nceput, dar dovada, semnul cel mai puternic că harul are loc, că a avut loc, e tocmai faptul că mă apuc de lucru.

Fiecare dintre noi poate să-nțelegă foarte bine acest lucru, pentru că dacă nu sunt în stare să-mi folosesc rațiunea într-un mod mai amplu, să-mi folosesc libertatea într-un mod mai potrivit, și rămân neschimbat, ajung să-mi trăiesc viața ca toți ceilalți, în confuzia obișnuită. În schimb, dacă libertatea are această capacitate de a folosi rațiunea într-un fel diferit, putem înfrunta circumstanțele, viața, cu o ușurare, o lumină, o noutate pe care altminteri nici nu ne-am fi închipuit-o. De aceea, primul semn al harului este acela că pune în mișcare libertatea, ne pune la muncă.

Prosperi. Această renaștere are loc toată viața sau se întâmplă într-un moment [anume]? Este o clipă sau un proces?

Carrón. Renașterea – după cum ne-a explicat foarte bine ieri Eminența Sa, cardinalul Scola – are loc într-un moment, la Botez. Ne-a spus: „La Botez, fiecare om e conceput ca fiu în Fiul iar de aici își are originea pentru el, pentru botezat, o nouă concepere a sinelui. [De aceea], la Botez omul e conceput ca fiind creștin”. De atunci, din clipa aceea pot spune – cum a spus Papa, iar cardinalul Scola a reamintit-o – „Eu, dar nu mai același”. Aceasta e formula existenței creștine întemeiate în Botez, și de aceea spunem că acesta imprimă „caracterul”: e ceva ce se întâmplă în Botez și pe care nimic nu-l mai poate șterge. De ce nu-l mai poate șterge? Pentru că e un gest al lui Cristos, care mă ia cu totul și-mi zice, împlinindu-l: „Ești al Meu, Îmi aparții, tu ai hotărât, când ai cerut Botezul, să renunți la propria apartenență pentru a-Mi aparține Mie. Eu sunt noua ta conștiință”, iar această legătură pe care Cristos o înfăptuiește cu mine, în clipa respectivă, este pentru totdeauna. Acesta e un aspect decisiv pentru certitudinea noastră, fiindcă nu depinde de cât bun sau mai puțin bun sunt, nu depinde de mine, de capacitatea mea, ci de un gest în întregime al lui Cristos. De aceea, chiar și dacă uit de mine, sau plec, sau greșesc față de toți – ca și atunci când, în timpul persecuțiilor, creștinii care se lepădau de Cristos nu trebuiau să se mai boteze încă o dată – nu sunt în măsură să rup legătura

pe care Cristos a stabilit-o cu mine, atât e de puternică. Orice părinte o poate înțelege: ce-ar putea să-i facă propriul copil pentru a reuși să dezlege această legătură? Nimic. Nu e greu de-nțeles, iar dacă aceasta o putem face noi, care suntem niște sârmani, să ne închipuim ce poate face Cristos!

Așadar, asta se-ntâmplă o dată pentru totdeauna în Botez. Și – continua cardinalul – dacă am primit Botezul, ca mare parte dintre noi, pe când eram copii, el înflorește într-o nouă concepție de viață atunci când are loc întâlnirea personală cu Cristos în Biserică. Pentru ca acest har ce l-am primit la Botez, să înflorească și să cuprindă toată viața, toate detaliile existenței noastre, e nevoie de un drum. Don Giussani a folosit o formulă care m-a impresionat întotdeauna: „Întâlnirea lui Cristos cu viața noastră, datorită căreia El a început să devină un eveniment real pentru noi, impactul lui Cristos cu viața noastră, moment de la care El a început să se miște spre noi și a stabilit ca un *vir pugnator* [bărbat luptător, *n.tr.*], o luptă pentru „invazia” în existența noastră, se numește Botez”.⁸⁷ Din acest motiv, ceea ce se petrece în clipa respectivă are ca perspectivă întreaga viață.

Remarcați ce distanță, ca și conștiință: nu e vorba că n-ar fi adevărat că – prin harul, prin legătura aceasta pe care Cristos o stabilește cu mine – sunt al lui Cristos, dar ce distanță abisală este până la a trăi cu această conștiință! E de-ajuns ca cineva să se gândească bine care a fost ultima oară când, fiind cu adevărat conștient de acest fapt, s-a lăsat pătruns de emoție până în măduva oaselor, dându-și seama ce soi de distragere pune stăpânire pe noi. Și câtă muncă rămâne încă de făcut pentru ca acest [eveniment al Botezului, *n.tr.*], care e adevărat, să fie dobândit de noi ca și conștientizare, să devină o judecată care să tragă după sine toată persoana mea, toată conștiința mea, toată sensibilitatea mea, toată afecțiunea mea, totul.

De aceea – așa cum am amintit – întâlnirea datorată harului carismei face convingător harul Botezului și-l face să fie tot mai mult al nostru prin intermediul unei istorii personale: de-asta am fost puși împreună; nu există niciun alt scop pentru care suntem împreună, decât ca tot ceea ce s-a petrecut la Botez să devină al meu, al tău, al nostru. De aceea îi aparținem Bisericii și de aceea Spiritul Sfânt continuă să dea naștere carismelor, adică modalităților operative ce fac ca harul lui Cristos să devină și mai convingător, astfel încât noutatea pe care harul acela a introdus-o în viața noastră să ne poată pătrunde tot mai mult.

Prosperi. Cu cât țin mai mult la lucruri, la realitate, la semne, cu atât mai mult mă regăsesc într-o poziție defensivă, de teamă să nu le pierd.

⁸⁷ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generare tracce nella storia del mondo*, op. cit., p. 64.

Cum s-ar putea, însă, ca acest atașament puternic față de lucruri să devină un punct de deschidere?

Carrón. Deoarece cu cât îți mai mult la ceva, cu atât mai tare-ți dorești să nu-l pierzi. Punctul de plecare este că ai ceva, de o valoare care-ți este atât de dragă încât îți dorești să nu-l pierzi; punctul de plecare este că ai ceva frumos la care îți. Primul pas e pozitiv: ai ceva. Teama se instaurează întotdeauna după aceea: îți dorești să nu pierzi ceva, dacă-l ai. Așadar nu poți găsi o soluție potrivită fără să nu mergi până la capătul exigenței de a nu-l pierde. Și te apuci să cauți: cum aș putea să nu-l pierd? Ce înseamnă: cine ți-l poate păstra pentru totdeauna?

Astfel cineva se află în fața unei exigențe căreia – fiecare dintre noi știe prea bine asta – nu-i poate răspunde de unul singur. Și se-nțelege ceea ce ziceam ieri: că fără perspectiva unui „Dincolo”, „a unui ultim răspuns care stă *dincolo* de modalitățile existențiale experimentabile”⁸⁸ (în situația respectivă, dreptatea; în cea de acum, iubirea), ar fi imposibil de menținut această exigență. Pentru că dacă nu vreau să renunț în privința totalității exigenței, nu mă pot opri, trebuie să merg mereu mai departe. În schimb, dacă ne oprim, rămânem cu frica noastră și nu ajungem la punctul în care în acel „dincolo” găsim răspunsul care elimină pentru totdeauna teama. „Dacă ar fi eliminată ipoteza lui «dincolo de», acele exigențe ar fi artificial sufocate.”⁸⁹

Aici se vede fără milă cât de mult ne lipsește ideea de Mister, și se înțelege de ce Cristos a venit pentru a ne educa la sensul religios, pentru a ne face să înțelegem care este natura acestei exigențe ale noastre, fiindcă altfel n-am înțelege niciodată rezonabilitatea [actului *n. tr.*] de a crede în Isus Cristos. Dacă aș putea răspunde de unul singur la aceste exigențe infinite, de ce-ar mai trebui să-mi complic viața cu credința, de ce-ar mai trebui să ader la ceva? Eu experimentez că acestei exigențe de a iubi ceea ce iubesc (și ceea ce prețuiesc să rămână pentru totdeauna) nu-i pot da un răspuns de unul singur. În acest caz, fie zic, în mod irațional, că nu există un răspuns, sufocând exigența și rămânând în sentimentul meu de frică; fie nu reduc această exigență, îi las toată amploarea infinită pe care-o are, toată nevoia sa de un „dincolo”.

Și astfel cineva îl sărbătorește pe Cristos pentru că există, pentru că există Cel care-mi păstrează acel ceva la care țin cu adevărat. Nu pentru că sunt capabil de așa ceva eu personal, ci pentru că există Cristos; Cristos există, deci pot să mă eliberez de această teamă.

⁸⁸ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 178.

⁸⁹ *Ibid.*

Dragilor, semnul că Isus Cristos începe să fie real pentru noi este că începem să ne învingem această teamă. Fiindcă problema e că dacă nu avem un răspuns pentru acel ceva la care ținem, nu avem răspunsul pentru noi: Cristos e egal cu „nimic” și nu există răspuns pentru viață. E valabil atât pentru noi, cât și pentru lucrurile la care ținem. Numai dacă avem sinceritatea de a merge până la capăt cu această exigență, putem înțelege ce mare har este că l-am găsit pe Cel care ia toată exigența noastră de dreptate, de frumusețe, de iubire și o împlinește fără a o sufoca.

Prosperi. Ai spus că totul depinde de capacitatea noastră de a fi deschiși în fața realului, dar cum se poate susține această poziție în fața unei circumstanțe întru totul negative, precum violența asupra copiilor, sau, un exemplu și mai banal, spălatul vaselor?

Carrón. Tocmai aste e munca pe care trebuie s-o facem, dragii mei: să nu blocăm întrebarea în fața niciunui lucru, nici în fața oribilei violențe asupra copiilor. Dacă opresc dinamica exigenței, trebuie ca mai apoi să fac totul într-o manieră moralistă, adică trebuie să spăl vasele fiindcă trebuie să le spăl, fără niciun rost, fără nicio legătură cu propria mea umanitate, și asta e valabil cu orice altceva. Astfel, nu vom putea înțelege niciodată cu adevărat ce înseamnă Cristos. De aceea vă recomand să citiți în fiecare zi și să învățați pe de rost micul paragraf de la începutul cărții *La originea pretenției creștine*: „Nu ar fi posibil să ne dăm seama în întregime ce înseamnă Isus Cristos, dacă mai înainte nu ne-am da bine seama de natura aceluia dramatism care îl face om pe om. Cristos, într-adevăr, se arată ca răspuns la ceea ce sunt «eu» și doar o conștientizare atentă, dar și tandră și pasionată, a mea însumi, mă poate deschide și predisune la a recunoaște, a admira, a mulțumi, a-L trăi pe Cristos. Fără această conștientizare chiar și numele lui Isus Cristos devine un simplu nume.”⁹⁰

De aceea, întrebarea se leagă de această sinceritate, de această deschidere a noastră în fața realului, așa cum ne vine el în întâmpinare, frumos sau urât; fiindcă problema nu e ca el să fie frumos sau urât, ci ca eu să găesc un răspuns potrivit la întrebare! Iar în fața lucrurilor cu adevărat negative – violența asupra copiilor este un exemplu evident – înțelegem ce poate să răspundă. Din această întrebare s-a născut articolul din *La Repubblica*: cine răspunde la această exigență? Pentru că dacă nu există nicio posibilitate de răspuns, nu mai există dreptate! La fel, să speli vasele sau să ții la cineva nu are niciun sens! Toate sunt exigențe ce se nasc din măruntaiele vieții; cu

⁹⁰ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 9.

toții le avem, chiar și după întâlnirea creștină; mai mult chiar, cresc, după aceasta! Nu suntem condamnați să-ntoarcem capul în altă parte când ne aflăm în fața acestor întrebări. Noi suntem singurii în stare să le privim în față, și aceasta ca urmare a întâlnirii cu Cristos, fiindcă altminteri – asemenea tuturor – ar trebui să fugim, pentru că nu facem față tuturor exigențelor, nu rezistăm în fața răului, a dezastrelor sau a acelor lucruri cărora nu le vedem vreun rost. De aceea, semnul cel mai evident că facem un drum este că suntem în stare să stăm în fața a tot – a tot! – fără să cenzurăm nimic – înțelegeți? –, nimic.

Prosperi. Ce înseamnă că libertate se pune în joc nu doar în răspunsul dat provocării realului, ci și în descoperirea destinului?

Carrón. De multe ori considerăm că libertatea se pune în joc după: mai întâi rațiunea descoperă realitatea și apoi libertatea decide dacă s-o trăiască sau nu. Dar aceasta înseamnă să nu ne dăm seama de toți factorii necesari cunoașterii. Totalitatea o putem recunoaște din felul în care stăm în fața realului, mai mult sau mai puțin deschiși. Don Giussani ne-a învățat mereu asta, ar trebui să ținem minte aceste trei premise din *Sensul religios* pentru a putea înțelege aceste lucruri: pentru a înțelege realitatea e nevoie de realitate (prima premisă), e nevoie de rațiune, care devine conștientă de întreg realul potrivit tuturor factorilor (a doua premisă), și e nevoie de moralitate în cunoașterea ce are ca protagonistă libertatea (premisă a treia).⁹¹ Acest aspect e decisiv, pentru că de multe ori avem convingerea că descriem realul, în timp ce tot ceea ce descriem e deja o reducere a realului (fiindcă am hotărât încă din start că anumite lucruri care nu intră în măsura noastră n-au cum să existe). Don Giussani ne-a pomenit mereu de exemplul lui Pasteur și descoperirea de către acesta a microorganismelor. „Pasteur a trebuit să repete mereu experiențele lui, pentru că nimeni nu părea capabil de a le recunoaște valoarea. Ultimii care au recunoscut validitatea științifică a experimentelor lui Pasteur au fost profesorii de la Sorbona care făceau parte din Academia de Științe din Paris. Pentru acești profesori a admite ceea ce susținea Pasteur însemna ca a doua zi să se urce la catedră și să recunoască faptul că trebuie să se schimbe multe. Erau la mijloc orgoliu, faimă, bani. Problema rolului microbilor, care este o problemă obiectivă, științifică, era pentru ei o problemă vitală. Ce-ar fi trebuit să facă acei profesori pentru a fi în stare să perceapă valoarea acelor experiențe de necombătut chiar și pentru profani? Ar fi avut nevoie de o lealitate, de o demnitate morală, o

⁹¹ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., pp. 3-44.

pasiune pentru adevărul obiectiv, pe care nu și le puteau inventa de la o zi la alta, dacă acestea nu au fost ținta unei lungi educații morale.”⁹²

În felul în care stăm în real se joacă deja libertatea. Uneori nu ne dăm seama cât e de patetică situația: cineva îți descrie ceva și nu-și dă seama că-n modul cum vorbește despre real reduce acel ceva datorită unei prejudecăți, a unei preconcepții, a unei măsuri care-l împiedică să vadă tot ceea ce e; iar apoi mai trebuie și să te convingă, fiindcă realitatea există oricum, și-l contrazice încontinuu! Într-un asemenea caz e inutil să continui discuția. De multe ori la fel se întâmplă și între noi, mai ales în fața faptelor ce se întâmplă, ca și faptele care se întâmplau în fața lui Isus iar fariseii nu-l recunoșteau. Erau chiar atât de proști încât să nu le vadă? Problema nu era că nu le vedeau – faptele erau în fața tuturor –, ci că ei nu erau disponibili, ceea ce înseamnă că libertatea făcea parte din felul în care abordau ei descoperirea realului. Nici noi nu suntem proști. Dacă procedăm așa, este pentru că opunem rezistență la ceva ce există. În loc să spunem că lucrurile nu există, e mai cinstit să spunem că dorim să le opunem rezistență. Asta și pentru că atunci când se întâmplă cu adevărat așa ceva, este chiar patetic: oare ceilalți văd lucruri care nu există, sau tu, în privirea ta, suferi de o miopie care te împiedică să vezi? Această slăbiciune ne privește pe toți, pentru că sunt anumite lucruri pe care ne e greu să le admitem. Din acest motiv se joacă aici toată dramaticitatea vieții, în acest „dintâi crepuscul” al raportului nostru cu realul.

Prosperi. Tot referitor la libertate: foarte multe întrebări se referă la acel „punct de plecare ascuns”. Am ales-o pe aceasta care ni s-a părut deosebit de clară: Omul, în libertatea lui afirmă ceea ce a decis deja dintr-un punct de plecare ascuns. Cum e posibil să ieșim dintr-o stare de închidere? De exemplu, tânărul din istorisirea ta, după ce l-ai corctat, la două săptămâni era din nou în aceeași atitudine de închidere ca la început...

Carrón. Problema nu e că cineva are prejudecăți, fiindcă e inevitabil să avem prejudecăți. Dacă cineva nu e de piatră, de îndată ce vede pe altcineva, vorbește cu respectiva persoană cinci minute, și-și face deja o idee [despre ea, *n. tr.*]: e simpatică, nu e simpatică, e obositoare, etc. Judecata are loc aproape concomitent. Dar nu asta-i ideea, fiindcă așa ceva e inevitabil. Chestiunea e că persoana respectivă, inevitabil, de-a lungul timpului îmi dă niște semne ulterioare, dar eu nu mă las smuls din judecata mea, nici măcar cu macaraua! Problema celui elev al meu nu era că pornise cu

⁹² L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 49.

o prejudecată, ci că nu era dispus să se schimbe. Și – atenție! – dacă n-ar exista posibilitatea schimbării, n-ar mai exista libertatea: întotdeauna există posibilitatea de schimbare, întotdeauna există posibilitatea ca eu să cedez în fața a ceea ce văd, întotdeauna există posibilitatea ca eu să recunosc ceea ce văd, pentru că altfel am fi închiși într-un mecanism din care n-am mai putea ieși. Ar fi vorba despre negarea persoanei, ar însemna să reducem persoana din nou la niște factori antecedenti de tip biologic, psihologic sau sociologic. Nu! Persoana „este raport direct cu acel ceva din care ia naștere totul – cu destinul, cu misterul, cu Dumnezeu –”.⁹³ Nici măcar păcatul originar nu anulează asta: poate fi oricât de fragilă, dar există, există acea posibilitate! De aceea mă pot educa în mod constant către această libertate, către această atenție și către această acceptare. Mă pot educa. Dacă nu ne-am putea educa, ar însemna că e inutil să mai stăm aici, fiindcă fiecare dintre noi ar avea deja o anumită poziție și chiar n-ar mai fi posibil să se schimbe nimic. Însă există această posibilitate pentru fiecare dintre noi – oricare ar fi fost istoria de viață, trecutul, împrejurările, factorii care ne-au generat –, pentru că aceasta face parte din conceptul de persoană: și anume, că eul este raport cu Misterul.

Prosperi. Ceea ce ai spus în a doua meditație m-a făcut să mă gândesc la copiii mei care nu doresc să împărtășească experiența mea (la fel s-ar putea spune și despre soț, soție sau coleg... mă rog, despre cei la care ții). Te întreb: până unde se-ntinde responsabilitatea mea față de ei și ce înseamnă să le respect libertatea?

Carrón. Responsabilitatea mea față de ei este aceea de a-mi trăi eu viața cu toată intensitatea, adică să-i răspund lui Cristos care mă cheamă. V-am mai dat și altă dată două exemple care mie mi-au lămurit o dată pentru totdeauna problema în cauză. Unul se referă la Sfânta Fecioară. În ce fel a contribuit Sfânta Fecioară la mine, la destinul meu, la binele meu? Spunând da. Spunând da vestirii ce-a venit de la Înger și „introducându-l” pe Cristos în istorie a contribuit la binele meu. Mi-a lăsat intactă toată libertatea de a lua propria decizie în fața lui Cristos, dar ea cum a contribuit la viața mea? Trăindu-și raportul cu Domnul. Iar celălalt exemplu evident este don Giussani, îl avem în fața ochilor. Ce a făcut don Giussani pentru fiecare dintre noi? A răspuns harului care-i fusese dăruit, a răspuns încă din seminar acelei intuiții a propriei umanități, acelei vibrații evocate de cuvintele poetului Giacomo Leopardi, care putea să găsească răspunsul doar

⁹³ L. Giussani, *L'avvenimento cristiano*, BUR, Milano 2003, p. 9.

în Cuvântul întrupat. Și răspunzând acestui har ni l-a comunicat dând mărturie despre el: a colaborat la realizarea noastră ca oameni respectându-ne libertatea. Nu în sensul că, pentru a ne respecta libertatea, n-a mai făcut nimic. Dimpotrivă, a făcut tot ceea ce a depins de el pentru a trăi, pentru a trăi în fața noastră, dar, în același timp, fără să ne scutească de niciun milimetru de energie prin felul su de a sta în fața noastră, repetând că, „timp de cincizeci de ani am privit oamenii și i-am primit [...] mizând doar pe libertatea pură – pe pura libertate!”⁹⁴

Este evident că, în cazul copiilor, asta are loc într-un parcurs, de-a lungul unui drum: nu-i același lucru la opt ani sau la șaisprezece. Dar responsabilitatea noastră este față de Cristos care ne cheamă, pentru că așa putem să le mărturisim copiilor noștri un mod intens de a trăi realul care-i poate provoca atrăgându-le libertatea. Așa cum vedeți din experiența cu copiii voștri, nu există o formulă (nici măcar atunci când aveți impresia c-ați reușit s-o găsiți). De ce? Pentru că la mijloc e demnitatea, măreția persoanei copilului. Iar dacă Misterul s-a coborât astfel printre noi, cerșindu-ne libertatea, închipuiți-vă cum am putea noi să facem altfel! Nu stau aici să dau detalii, dar după părerea mea adevărata problemă nu se referă la a organiza viața copiilor, cât mai degrabă la a trăi în fața lor, judecând o știre auzită la televizor, un eșec sau un succes la școală și la serviciu, boala bunicului, și așa mai departe.

Prosperi. Și acum două întrebări despre mutarea centrului afectiv înspre Tu.

Prima: Carrón spunea că „e nevoie să ne mutăm centrul afectiv de pe propriul Sine pe Tu. Dar când ne gândim noi așa la Cristos? Când ne-am gândit așa din octombrie până acum?”. Eu nici măcar nu-nțeleg ce vrea să spună Carrón. Mi se pare că mă gândesc des la Cristos, dar am impresia că aici se vorbește de un alt nivel, pe care aș vrea să-l înțeleg.

Legat de prima întrebare, a doua este: S-a spus că este necesar să mutăm centrul nostru afectiv de la sine la un Tu care operează în real. Acest Tu și compania coincid? Sau ce legătură are cu ea?

Carrón. Drama noastră, dragii mei, este ceea ce exprimă prima întrebare: «Eu nici măcar nu-nțeleg ce vrea să spună Carrón». Putem fi aici, putem să facem parte din mișcare și să nu știm ce-nseamnă asta. Ei bine, înseamnă ceea ce spuneam înainte despre Botez: „Eu nu mai sunt eu,

---

⁹⁴ L. Giussani, *Avvenimento di libertà*, Marietti, Genova, 2002, p. 10.

numele meu este numele lui Cristos care e îndurare”.⁹⁵ Și având în vedere că prin experiența noastră nu știm ce înseamnă lucrul ăsta, de multe ori îl reducem la companie. Și în sensul ăsta înțeleg și a doua întrebare: „Acest Tu, coincide cu compania?”

Aș vrea să vă propun un text al lui don Giussani care lămurește în mod irevocabil aceste întrebări. Era într-o casă a Grupului Adult, iar aceștia îi dedicaseră un cântec, la care el le spune: „Într-adevăr e foarte frumos cântecul, atât ca muzică și interpretare, cât și ca sentiment omenesc de prietenie, de fraternitate și de companie într-o aventură [Giussani recunoaște totul: frumusețea muzicii, prietenia, compania într-o aventură a celor care stau împreună]. Dar dacă lucrurile s-ar putea enumera așa cum le-am enumerat eu acum și-atât, și-ar fi considerat de la sine înțeles că există ceva altceva [adică Cristos] – acceptat și recunoscut (să fim bine înțeleși!), dar scontat – și numele Lui n-ar fi rezultatul unei emfaze a dialogului, a dorinței de a se face auzit, de a-l auzi; dacă n-ar avea o personalitate autonomă la un moment dat, dacă n-ar avea un chip, în fond și la urma urmei, aparte, cu trăsături inconfundabile chiar și în comparație cu ale aceluia pe care El însuși i-a creat ca semn al lui...”⁹⁶ Nu reduce nimic, dar mai ales nu-L reduce pe El – o personalitate la un moment dat autonomă, un chip, în fond și la urma urmei, aparte, cu trăsături inconfundabile – la ceea ce ar trebui să fie semn al Lui.

Dacă nu-ntelegem asta, iarăși reducem importanța semnului. Pentru că don Giussani vorbește despre Cristos – întotdeauna! – ca despre o singularitate aparte inconfundabilă. „Dacă nu e obiect gândit (memorie), rostit (invocație), contemplat cu uimire și dorință, într-atât încât se traduce în bucurie pentru o prezență – „Inima-mi este bucuroasă pentru că Tu ești viu” –; dacă trec zile în șir fără ca cineva să spună „Tu”, decât repetând în grabă aceleași formule”⁹⁷, atunci cineva poate trăi o prietenie nemaipomenită cu anumite persoane, poate avea un serviciu mulțumitor dar nu-i este de-ajuns. O repetă apoi: „Cu tot respectul, cu toată dăruirea, chiar cu toată emoționabilitatea posibilă, cu acea tandrețe ce-o putem simți uneori ... ceea ce predomină e ceea ce-ar trebui să fie o provizorie anticipare de tip analogic [acel fapt de a fi prieteni, acea companie]”⁹⁸

⁹⁵ L. Giussani, *Che cos'è l'uomo perché te ne curi?* [Ce este omul că-ți amintești de el?], San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2000, p. 183.

⁹⁶ L. Giussani, *L'attrattiva Gesù*, BUR, Milano 1999, p. 148.

⁹⁷ *Id.*

⁹⁸ *Ibid.*, p. 149.

Iar apoi ne spune: „Să fim atenți că Isus poate fi între noi originea unei lumi întregi plină de umanitate, plină de bucurie și de prietenii, de motive ireproșabile din punct de vedere formal și de ajutor formal, dar și material, concret, pe care e gata să ni-l dea [...], dar Isus ar putea fi redus și la «portretul unei femei frumoase, sculptat pe monumentul funerar al acesteia».”⁹⁹ Pentru noi Isus poate fi asta, chiar și dacă suntem împreună; și atunci e clar că nu vom ști ce înseamnă că El are un chip propriu, cu niște trăsături ce nu pot fi confundate. Nu e vorba că Îl neagăm, Doamne ferește!; ci e vorba că ceea ce predomină este o aplatizare la nivelul semnului.

În schimb: „Nu pot să țin la cineva fără ca această înștiințare, memorie și adorație și ascultare și ucenicie și urmare și privire dorincă de a învăța și voință de sacrificiu până la moarte, cu care mă gândesc la tine, te privesc, te urmez, fără ca acestea toate să nu devină ceva concret, atât de concret încât să fii tu, Doamne, cel pe care-L iubesc: Tu, Doamne, ești cel pe care-L iubesc. «Ce-și dorește omul cel mai mult decât adevărul?» Ce este adevărul? Un om prezent, un *om* prezent: nu poate fi risipit sau șters din întruchiparea frumoasă și bucuroasă a companiei de oameni care ar trebui să fie semnul Său manifest! Asta se-ntâmplă atunci când i se spune „Tu” cu adevărat, cu toată conștiința *eului*.”¹⁰⁰

În timpul unei discuții cu niște novici din cadrul Grupului Adult răspunde întrebării dacă există coincidență între Cristos și compania cea mai apropiată – vorbește despre comunitățile noastre, despre Fraternitatea noastră! –: „Coincidență, nu! Raport de tip instrumental, da! Cristos, pentru a vă educa se folosește în mod normal de casă [comunitatea, grupul de Fraternitate] [...]. Dar a-ți pune bazele speranței pe ceea ce e casa [pe comunitate, pe grupul de Fraternitate] înseamnă să te sprijini pe ceva ce s-ar putea frânge și degrada de la o clipă la alta, dacă nu e susținut Cristos. De aceea speranța mea este în Cristos, nu în casă [în comunitate, în grupul de Fraternitate]”.¹⁰¹ La care ei îl mai pun o dată la încercare: dar oare fără companie nu ne întoarcem la abstract? Iar el începe să-și piardă răbdarea – și eu la fel –: „Comparația cea mai clară este cea a sacramentului Euharistiei. Cristos nu se face mai prezent în nimic altceva la fel ca în pâinea consacrată: de fapt se identifică cu aceasta, (după consacrarea „sub specia pâinii și a vinului este Isus Cristos în întregime viu”, precum se spune în *Catechism*). Dar nu ne punem speranța în acea „specie a pâinii”, ci în Cel care chiar e prezent acolo „sub specia pâinii”, în Isus Cristos, Domnul nostru.

⁹⁹ *Ibid.*, pp. 150-151.

¹⁰⁰ *Ibid.*, pp. 151-152.

¹⁰¹ L. Giussani, *La drammaticità della compagnia*, în «30 Giorni», nr. 6, 1994, p. 42.

Speranța noastră e în misterul lui Dumnezeu devenit om care se face prezent sub specia pâinii consacrate”.¹⁰² În Biserică, Cristos nu folosește nimic ca instrument așa cum folosește pâinea consacrată: cu ea se identifică. Dar speranța mea nu se află în pâinea consacrată; El se face prezent printre noi în ostia consacrată, iar această ostie consacrată – așa cum făceau primii creștini care-o păstrau în casă: gândiți-vă, numai, ce putere de rechemare! – are o putere incredibilă de a aduce aminte. Dar speranța mea nu e acolo, în ea: ci e în Cel care e acolo.

Prosperi. Cum se leagă aspectul metodei comunitare cu nevoia unei munci personale? Ai spus că fenomenul comunitar este metoda pentru a depăși riscul. În experiența mea, însă, pare a coincide cu o delegare [a responsabilității, *n.tr.*] în seama comunității. Care e diferența?

Carrón. Diferența este cea despre care ne vorbea ieri don Giussani, nu găsesc o explicație mai sintetică decât aceea, și anume, dimensiunea comunitară reprezintă nu înlocuirea libertății – de aceea nu e în contradicție cu munca, exact cum spuneam mai înainte despre raportul dintre har și libertate –, ci este condiția pentru ca aceasta să se afirme. Să reluăm exemplul care-l dă: „Dacă eu pun o sămânță de fag pe masă nici după mii de ani (presupunând că totul rămâne așa) nu se va dezvolta din ea nimic. Dacă o pun în pământ, va încolți o plantă. Nu humusul e cel care înlocuiește ireductibila energie, «personalitatea» incomunicabilă a seminței: humusul e condiția ca ea să încolțească. Comunitatea e dimensiunea și condiția pentru ca sămânța umană să rodească”.¹⁰³

Noi de aceea suntem împreună, tocmai ca să ne ajutăm la așa ceva. Nu spunem că pentru a afirma persoana individuală nu trebuie să facem Exercițiile împreună... Nu, problema e că dacă delegăm propria viață în seama comunității sau grupului de Fraternitate, sucombăm, nu mai creștem, nu ne mai dezvoltăm. Să ne închipuim un copil ce merge la școală. Condiția pentru a învăța este să fie în clasă cu colegii și cu învățătorul, dar procesul învățării nu este automat; dacă nu se pune pe treabă (pentru că nimeni nu se poate substitui libertății lui), nu va învăța niciodată, adică nu va crește. Aceste două lucruri sunt legate.

Problema e că adesea, așa cum o demonstrează și întrebarea aceasta dar și altele de dinainte, noi punem lucrurile în opoziție: harul și libertatea, eul și comunitatea, Cristos și compania. Totul în opoziție. Este adevărat că

¹⁰² *Id.*

¹⁰³ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., pp. 200-201.

nu-l pot desprinde pe Cristos de semn, dar nu-L pot reduce la semn, nu mă pot raporta la El dacă nu are un chip autonom, întru totul aparte, cu trăsături inconfundabile. Altminteri îl reducem pe Cristos la gestul nostru de a sta împreună, iar făcând așa închipuiți-vă ce-o să ne facem cu toții atunci când viața ne pune în fața răului sau în fața morții... Dacă Cristos nu e un chip întru totul aparte, cum putem răspunde tuturor exigențelor noastre, ca de exemplu, ca lucrurile să dureze pentru totdeauna? Putem noi prin gestul nostru de a sta împreună să răspundem exigenței de dreptate, de bine, de iubire? E posibil așa ceva fără persoana lui Cristos înviat?

Prosperi. Ultima serie de întrebări este despre semnificația urmării.

Prima: Pentru a avea disponibilitatea de a fi regenerați nu e de ajuns susținerea unei companii oarecare. În ce fel interoghează aceasta densitatea raporturilor noastre de Fraternitate?

A doua: Poți explica mai bine ce înseamnă să urmăm carisma? Pentru că e ușor să ne construim niște imagini. Care este dovada că urmăm cu adevărat, nu doar că avem intenția de a urma?

Ultima: Când este liberă urmarea față de o autoritate?

Carrón. Care este scopul Fraternității?

1) *Scopul Fraternității este mișcarea.*

Spunea don Giussani la o întâlnire de discuții și întrebări a Exercițiilor Fraternității: „Eu îmi închipui că cineva a întâlnit mișcarea Comunione e Liberazione și că într-un fel percepe că [...] aceasta e modalitatea prin care Dumnezeu l-a chemat pe fiecare dintre noi să-și trăiască credința. [...] În acest caz, Fraternitatea este chiar a unei persoane care a început să înțeleagă într-un mod matur [exact asta:] că sensul vieții lui este de a trăi credința în Biserică și în Cristos. [...] De aceea, se alătură altora care simt la fel de matur lucrul respectiv, pentru a se ajuta într-un mod preferențial, excepțional, ca [...] semn eficace, productiv, pedagogic, ca să trăiască apoi întreaga viață a comunității. [...] Fraternitatea are același scop cu cel al mișcării, și anume, maturizarea inimii noastre, maturizarea subiectivității noastre în credință, adică în uman, în umanitatea ei. [...] Fraternitatea este experiența mișcării care devine un mediu de viață ce tinde să cuprindă întreaga viață. [...] Așadar, prima consecință a Fraternității este ca fiecare dintre participanți să simtă și mai mult responsabilitatea mișcării. [...] Nu înseamnă că toți trebuie să facă parte din diaconia responsabililor sau să se dedice unuia sau altuia din mișcare. Spun că toți trebuie să trăiască mai întâi de toate caracteristicile fundamentale ale mișcării [...] pornind de la orice: de la boala cuiva sau știrea dintr-un ziar, de la necazul sau bucuria altcuiva

[...]. Practica vieții Fraternității e un îndemn la misiune, la a vă comunica pentru a comunica la rândul vostru altora acest lucru de care nimeni nu pare a-și da seama [...] aceasta e marea nedreptate a lumii: «A venit la ai săi, dar ai săi nu l-au primit. A bătut la casa lor, dar ei nu i-au deschis».¹⁰⁴

2) *Fraternitatea este una*

“Fiecare grup în parte sub forma căruia se întâlnește această vastă companie [...] este un grup în care trăiește unica Fraternitatea. Fraternitatea e una [e una singură]; așa este recunoscut în documentul oficial [...] al Sfântului Scaun”.¹⁰⁵ „Din acest motiv Sfântul Scaun a aprobat nu Fraternitățile în parte, [...] ci Fraternitate«a» Comunione e Liberazione, deoarece Fraternitate«a» Comunione e Liberazione este experiența apartenenței la Domnul [...] pe care vrem [...] s-o trăim până la capăt.”¹⁰⁶

Așadar, suntem împreună din liberă alegere, ca să trăim experiența Comunione e Liberazione, fiindcă noi nu urmăm niște oameni (pe X, Y, Z cutare și cutare), ci o experiență recunoscută de Biserică. „În esență, scopul unui grup de Fraternitate este acela de a ne reaminti că Isus Cristos e totul [...], este recunoașterea Celui care e printre noi, și [de] a ne ajuta să trăim această conștiință [...] până când aceasta devine obișnuită. [...] Viața unui grup de Fraternitate e dată de rechemarea la aceasta și de exemplul ce iese la iveală [...]. Experiența Fraternității își are instrumentele ei: cel mai important este învățătura [...], centrală [a vieții] a mișcării, deoarece aceasta e experiența până la capătul căreia vrem să mergem; [...] sunt mai ales lucrurile ce ni le spunem [la Exercițiile Spirituale din fiecare an și în Zilele de Reculegere]: cu ele trebuie să ne confruntăm. Apoi e munca pe grupuri în parte. Dar asta vine ultima, deoarece grupul în parte nu e sursa criteriului: criteriul este dat de urmarea normelor și a directivelor ce apar din viața mișcării în cadrul învățăturilor sale centrale, a indicațiilor ce vin de la Diaconia centrală (care este singurul organism înzestrat cu autoritate [...] recunoscut de Statut [Statutul Fraternității]”)¹⁰⁷ și de la cine o conduce.

Să ne uităm împreună cum concepe don Giussani, cu geniala lui discreție, viața și rolul grupurilor de Fraternitate: „O Fraternitate își dă ca regula

¹⁰⁴L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Mi) 2002, pp. 215, 138, 167, 144, 216.

¹⁰⁵L. Giussani, «Il miracolo della Compagnia», în *CL-Litterae Communione*, nr. 10, octombrie 1992, p. 3.

¹⁰⁶L. Giussani, *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., pp. 169-170.

¹⁰⁷*Ibid.*, pp. 216, 170.

[...], în primul rând, o rugăciune comună; în al doilea rând, o ascultare față de Centrul Fraternității, o urmare; în al treilea rând, fondul comun; în al patrulea rând, colaborarea la o operă, adică, la mișcare, o slujire în folosul mișcării, indiferent de care.”¹⁰⁸

3) *Fondul comun este unul.*

Referitor la fondul comun vreau să aprofundez chestiunea: din tot ce s-a spus până acum se poate înțelege că și *fondul comun este unul* iar Fraternitatea l-a gândit întotdeauna așa și l-a propus în acest fel (detaliez chestiunea nu doar pentru cei nou veniți, ci pentru toți). Este vorba despre:

- un angajament personal;
- cu o periodicitate *lunară* (născută din ideea că fondul comun poate fi o parte din salariu, având astfel o directă infleunță asupra felului în care folosim bunurile; sărăcia);
- cu o cotă de participare *liberă*. Spunea don Giussani: „Participarea la fondul comun este obligatorie și liberă: obligatorie pentru că fiecare trebuie să contribuie; liberă, absolut liberă în ceea ce privește cantitatea.”¹⁰⁹

De aceea, stabiliți-vă contribuția cu cea mai mare libertate: nu contează dacă cineva dă un euro fiindcă nu poate da mai mult, o spun mai ales pentru cei care ne-au comunicat că trec prin momente grele cu serviciul, și pentru acei pensionari care ne-au scris sau ne-au telefonat; vă citesc o scrisoare, ca exemplu: „Cu mare neplăcere trebuie să vă comunic că sunt nevoită să reduc cota lunară la Fondul Comun pe 2010. În ultimii 13 ani, de când mi-a murit soțul, am încercat mereu să fac față angajamentului asumat fără a reduce valoarea contribuției, în ciuda celor trei copii de crescut și de trimis la studii. Din păcate, însă, o boală destul de gravă nu-mi mai permite să lucrez în plus și trăiesc din pensia de moștenitor, după soțul meu. Vă asigur însă, că dacă această cotă se reduce, se dublează în schimb afecțiunea și conștientizarea Fraternității și a faptului că Fraternitatea este mijlocul pe care Domnul mi l-a dat pentru a experimenta că realitatea este mijloc și semn al Lui”.

Acest angajament vine înaintea oricărui alt tip de inițiativă personală: pentru propria comunitate, de tip caritativ, misionar sau altul. Fondul comun al Fraternității este *pentru construirea operei comune care e mișcarea*, iar aceasta – așa am fost învățați – e mai mult pentru gloria lui Dumnezeu decât pentru orice altă activitate, oricât de îndreptățită ar fi ea, față de alte persoane sau alte opere. Este vorba despre a ne educa și a ne deschide îndeosebi către judecarea criteriului cu care facem toate lucrurile.

¹⁰⁸ *Ibid.*, p. 205.

¹⁰⁹ *Ibid.*, p. 115.

Dovada că angajamentul pe care ni-l putem asuma mai apoi în mod liber, pentru a susține și alte inițiative, e adevărat, este dacă ne face sau nu să iubim și să fim mai serioși cu fondul comun al Fraternității (printre altele, acest aspect vorbește și despre bunătatea inițiativei sau a operei care, la rândul ei, trebuie să ne deschidă tot mai mult către unica operă); dacă se face altfel, judecata emisă e în funcție de simpatie sau instinct.

De aceea, vă cer să verificați dacă, la fel ca până astăzi, angajamentul pe care vi l-ați asumat cu privire la fondul comun este în funcție de aceste criterii.

Închei citind telegrama pe care am trimis-o Papei: „Sanctitate, «Poate un om să se nască din nou dacă e bătrân?», această întrebare a lui Nicodim a dat titlul Exercițiilor spirituale de anul acesta, ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au luat parte 26.000 de persoane și alte câteva mii în legătură directă, din rândul a 74 de națiuni. Cristos înviat e singurul care face posibilă renașterea eului ca modalitate nouă de a privi, de a judeca și de a trata realitatea. El ni se dăruie și acum în Biserică pentru a mântui fiecare persoană, aici și acum, și pentru a împlini exigența infinită de dreptate care se află în fiecare inimă. Răsunetul acesta l-am simțit în scrisoarea Dumneavoastră adresată catolicilor din Irlanda. În amintirea lui don Giussani, care ne-a făcut familiară figura lui Isus, reînnoim angajamentul nostru de a urma carisma lui, care la cinci ani de la moartea lui continuă să ne genereze în experiența continuă a faptului că Isus Cristos n-a venit în lume pentru a înlocui munca omului, ci pentru a rechema pe fiecare dintre noi la religiozitatea cea adevărată. Așteptând momentul în care ne vom aduna cu toții în jurul Dumneavoastră pe data de 16 mai, asemenea copiilor în fața unui tată preaomenos, ce plânge pentru rănilor aduse trupului lui Cristos, după cum am văzut în Malta, de aici de la Rimini ne rugăm pentru persoana Dumneavoastră, martor fascinant al omului nou ce se naște din Spirit, care prin cuvânt și gesturi ne arătați legătura credinței cu exigențele vieții, adică avantajul uman al evenimentului creștin, care depășește ruptura dintre cunoaștere și credință. Cerând Sfintei Fecioare să fim totdeauna „alipiți” de Cristos așa cum au fost Ioan și Andrei, împreună cu toate comunitățile noastre răspândite în lumea întreagă, vă spunem: mulțumim, Sanctitate!”

SFÂNȚA LITURGHIE

PREDICA LUI DON STEFANO ALBERTO

„Eu le dau viața veșnică” (*In* 10,28). În aceste zile sunt sigur că pentru fiecare dintre noi acest cuvânt – viața veșnică –, cuvânt care în mod normal trăiește într-o generalitate, într-o nebulosă, într-o generalitate de speranță, ca ceva de dincolo, din afara vieții, a luat formă și consistență; pentru că dacă este adevărat că prin acest cuvânt Cristos indică destinul omului, de care nimeni nu se poate rupe decât printr-o răzvrătire încăpățânată, la fel de adevărat este – așa cum ne-a reamintit mereu don Giussani și cum în aceste zile s-a arătat înaintea ochilor noștri – că viața veșnică nu începe în acel Dincolo, ci aici și acum, în experiența contemporaneității lui Cristos care pune în mișcare cunoașterea și libertatea noastră zi de zi, clipă de clipă.

Ultimul cuvânt cu care se încheie aceste Exerciții este cuvântul „Tată”: „Tatăl meu este mai mare decât toți”. Nimeni nu ne poate smulge din mâinile Tatălui. Iar faptul că această forță, această radicalitate a apartenenței fiecăruia dintre noi – fragilă și supusă păcatului – este concretă, o deducem din ultima frază a lui Cristos: „Eu și Tatăl suntem una”. Această unitate între Tatăl și Cristos este o realitate personală: Spiritul, Spiritul Botezului nostru – a amintit-o Julián – motiv pentru care „eu nu mai sunt eu, ci Tu – sau Cristos – care trăiești în mine”. Este Spiritul care în carismă ia o formă istorică, persuasivă, emoționantă, impresionantă, răscolind viața.

Să ne întoarcem la casele noastre, să ne reluăm viața de zi cu zi în aventura Bisericii, în viața acestei Țări, atât de frumoase și atât de uzată de forțe ce nu doresc pacea și binele comun; s-o luăm de la capăt conștiinței de marea noastră libertate, în bucurie, siguri de această paternitate, de această îmbrățișare din care nimeni nu va putea fi smuls, și pregătiți să dăm socoteală tuturor, în oferirea vieții noastre, de speranța, de bucuria, de certitudinea care, în carismă, Cristos ne-o dă și o reînnoiește continuu.

MESAJE PRIMITE

Dragă don Julián,

doresc ca și anul acesta să ajungă la toți prietenii din Fraternitatea Comunione e Liberazione reuniți la Rimini pentru Exercițiile spirituale, salutul meu și apropierea mea în rugăciune în acest moment important din istoria noastră.

Vă doresc ca frumusețea și noutatea pe care le văd aici la noi, în Brazilia, să se poată asupra mișcării întregi ca un har ce înflorește dintr-odată, ca un dar.

Încă de pe vremea GS, don Giussani privise Brazilia cu atenție, ca punctul în care se puteau concretiza în afara Italiei dimensiunile universale ale experienței noastre. Iar promisiunea Domnului se împlinește într-un mod imprevizibil care ne uimește și ne surprinde. Mă impresionează când o aud pe Cleuza Zerbini care-mi mulțumește pentru *da*-ul pe care împreună cu atâția alți prieteni l-am spus în toți acești ani. La o ultimă întâlnire a preoților, în ianuarie, a repetat cu o recunoștință emoționantă: „Fără voi, noi n-am fi”. Este logica continuității unei vieți, unită cu uimitoarea logică a Domnului care e „noul început”.

Mișcat de ceea ce Domnul săvârșește astăzi în rândul nostru, vă trimit salutul meu împreună cu rugăciunea mea.

S.E.R. monsenior Filippo Santoro
Episcop de Petrópolis

Dragii mei prieteni,

noi toți suntem unii altora o mărturie vie că renașterea e cu putință, că putem asista cuprinși de uimire la modul în care se reînnoiește inteligența și inima, astfel încât viața de toate zilele, în varietatea circumstanțelor și a situațiilor, devine ocazie pentru a trăi această schimbare și pentru a o mărturisi cu bucurie oamenilor.

Voi toți care sunteți la Rimini – din păcate anul acesta nu pot fi cu voi acolo – știți că acest fapt a fost posibil datorită întâlnirii cu don Giussani și carisma lui, căreia suntem chemați să-i rămânem fideli, în ciuda limitelor și a contradicțiilor

existenței noastre. În schimbarea vieții noastre se dovedește, în mod concret, puterea Domnului înviat.

Cu binecuvântarea mea,

S.E.R. monsenior Luigi Negri
Episcop de San Marino – Montefeltro

TELEGRAME TRIMISE

Sanctității Sale
Benedict al XVI-lea

„Sanctitate, «Poate un om să se nască din nou dacă e bătrân?», această întrebare a lui Nicodim a dat titlul Exercițiilor spirituale de anul acesta, ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au luat parte 26.000 de persoane și alte câteva mii în legătură directă, din rândul a 74 de națiuni. Cristos înviat e singurul care face posibilă renașterea eului ca modalitate nouă de a privi, de a judeca și de a trata realitatea. El ni se dăruie și acum în Biserică pentru a mântui fiecare persoană, aici și acum, iar pentru a împlini exigența infinită de dreptate care stă în fiecare inimă. Răsunetul acesta l-am simțit în scrisoarea Voastră adresată catolicilor din Irlanda. În amintirea lui don Giussani, care ne-a făcut familiară figura lui Isus, reînnoim angajamentul nostru de a urma carisma lui care la cinci ani de la moartea lui continuă să ne genereze în experiența continuă a faptului că Isus Cristos n-a venit în lume pentru a se substitui lucrului ce-l are de făcut omul, ci pentru a-l rechema pe fiecare dintre noi la religiozitatea cea adevărată. Așteptând momentul străngerii în jurul Dumneavoastră pe data de 16 mai, asemenea copiilor în fața unui tată preaomenos, ce plânge pentru rănilor aduse trupului lui Cristos, după cum am văzut în Malta, de aici de la Rimini ne rugăm pentru persoana Voastră, martor fascinant al omului nou ce se naște din Duh, care prin cuvânt și gesturi ne arătați pertinența credinței la exigențele vieții, adică utilitatea umană a evenimentului creștin, care trece peste ruptura dintre cunoaștere și credință. Cerând Sfintei Fecioare să fim totdeauna „cuprinși” în Cristos așa cum au fost Ioan și Andrei, laolaltă cu toate comunitățile noastre răspândite în lumea întregă, vă spunem: mulțumim, Sanctitate!”

Preot Julián Carrón

S.E.R. cardinal Tarcisio Bertone
Secretar de Stat al Sanctității Sale

Eminență mult stimată, mesajul trimis în numele Sfântului Părinte celor 26.000 de membri ai Fraternității Comunione e Liberazione prezenți la Rimini, precum și celorlalți aflați în legătură directă, din rândul a 74 de națiuni, cu ocazia

Exercițiilor spirituale, a făcut prezentă maternitatea Bisericii, în care întâlnim persoana lui Isus. Și ne-a făcut mai siguri de faptul că a urma harisma lui don Giussani reprezintă pentru noi calea unei contopiri cu Misterul lui Cristos înviat, început al unei noi creaturi. Fie ca Sfânta Fecioară să vegheze asupra greii voastre responsabilități, aceea de a vă dedica total lui Benedict al XVI-lea, în acest moment al istoriei.

Preot Julián Carrón

S.E.R. cardinal Angelo Bagnasco
Președinte Conferinței Episcopale Italiene

Eminentă, Exercițiile spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au luat parte 26.000 de persoane, alături de alte câteva mii aflate în legătură directă, din rândul a 74 de națiuni, ne-au făcut să medităm în jurul întrebării din Evanghelie: «Poate un om să se nască din nou dacă e bătrân?» Certitudinea care „stă în comuniunea Bisericii pe care o întâlnim în persoana lui Isus Cristos” (Benedict al XVI-lea), al cărui Spirit face din noi o creatură nouă, ne determină să reluăm drumul în realitatea de zi cu zi, urmând învățăturile harisimei lui don Giussani, dornici de a mărturisi că Isus Cristos este singurul ce răspunde exigențelor inimii și pune în mișcare viața.

Fie ca Fecioara Maria să nu vă lipsească de siguranța protecției Ei.

Preot Julián Carrón

S.E.R. cardinal Stanisław Ryłko
Președintele Consiliului Pontifical pentru Laici

Eminentă, în timpul Exercițiilor spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione, la care au luat parte 26.000 de persoane, alături de alte câteva mii aflate în legătură directă, din rândul a 74 de națiuni, am experimentat faptul că Isus Cristos este unicul care răspunde în mod adecvat la întrebarea lui Nicodim: «Poate un om să se nască din nou dacă e bătrân?» În ascultare față de Sfântul Părinte și urmând învățătura lui don Giussani, care la cea de-a cincea comemorare a morții lui continuă să ne genereze în credință, trăim în continuare ca laici credincioși pentru a da mărturie că noua creatură ce se naște din Botez trăiește în Biserică experiența contemporaneității lui Cristos ce mântuie orice om.

Preot Julián Carrón

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

sub îngrijirea lui Sandro Chierici

(Ghid de lectură a imaginilor luate din Istoria artei, ce însoțeau audiția fragmentelor de muzică clasică la intrarea și la ieșirea din sală)

Imaginile sunt luate din ciclul de fresce ale lui Michelangelo Buonarroti, din Capela Sixtină, la Vatican. Ciclul se dezvoltă pe partea centrală a boltei (Scena Creării omului și Istoria primilor părinți), în panouri și pânze la baza boltei (Profeții și Sibylla), în arcadele de la capătul pereților laterali (Strămoșii lui Cristos), și pe peretele dinspre apus (Judecata Universală).

Imaginile au fost proiectate conform secvenței următoare:

Crearea lui Adam; Crearea Evei; Păcatul original; Izgonirea primilor părinți; Beția lui Noe; Potopul universal; Profetul Zaharia; Sibylla din Delfi; Profetul Ioil; Profetul Isaia; Sibylla din Eritreea; Sibylla din Cumae; Profetul Ezechiel; Profetul Ieremia; Iona; Maria (?) sau soția lui Iacob; Judecata Universală, panoramă; Grupul îngerilor suflători în trâmbițe; Gura Iadului; Învierea morților; Urcarea la cer a celor aleși; Grupul martirilor; Aleșii: grupul numit „ecclesia”; Aleșii: grupul numit al lui Dysma; Sfinții de-o parte și de alta a lui Cristos; Arcada stângă: îngerii cu crucea și coroana de spini; Arcada dreaptă: îngerii cu stâlpul biciuirii și trestia; Cristos judecător și Sfânta Fecioară.

Indice

MESAJUL SANCTITĂȚII SALE BENEDICT XVI-LEA 3

Vineri seara, 23 aprilie

INTRODUCERE 4

SEÂNȚA LITURGHIE – *PREDICA LUI DON MICHELE BERCHI* I I

Sâmbătă dimineața, 24 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE – *Doar divinul poate „salva” umanul* I 2

SEÂNȚA LITURGHIE – *PREDICA LUI S.E.R. CARDINAL ANGELO SCOLA, PATRIARH DE VENEȚIA* 2 8

Sâmbătă după-masa, 24 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE – *„Fericiți cei săraci în duh, pentru că a lor este împărăția cerurilor.” (Mt 5,3)* 3 4

Duminică dimineața, 25 aprilie

ÎNȚĂLNIRE DE DISCUȚII ȘI ÎNTREBĂRI 5 0

SEÂNȚA LITURGHIE – *PREDICA LUI DON STEFANO ALBERTO* 6 6

MESAJE PRIMITE 6 7

TELEGRAME TRIMISE 6 9

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ 7 1

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This not only helps in tracking expenses but also ensures compliance with tax regulations.

In the second section, the author provides a detailed breakdown of the monthly budget. It includes categories for housing, utilities, food, transportation, and entertainment. Each category is further divided into specific items, such as rent, electricity, groceries, and fuel. This level of detail allows for a clear understanding of where the money is being spent.

The third section focuses on the overall financial goals and the strategies to achieve them. It mentions the importance of saving for long-term needs and the role of emergency funds. The author also discusses the benefits of investing and how it can help in growing wealth over time.

Finally, the document concludes with a summary of the key points and a call to action. It encourages the reader to review their own financial situation and make necessary adjustments to their budget and investment plans. The author expresses confidence that following these guidelines will lead to a more secure and prosperous future.